

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1161

18. SRPNJA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Takmičenje risara u Đurđinu

Stara kosa, nova snaga

SADRŽAJ

5

MO DSHV-a u Maloj Bosni proslavila 35. obljetnicu stranke
»Izbori će riješiti podjele«

8

Obrazovanje – cjelovita nastava na hrvatskom jeziku
Od rujna 500 učenika

12

Dr. Lazar Jovanov, glumac, redatelj, menadžer u kulturi, koordinator međunarodnih projekata
Promjena mora krenuti od nas samih

16

Dr. sc. Dorde Cuvardic García, profesor komunikologije u Kostariki
Na salašu svoga dide

30

XIV. Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu
Bogata baština s fokusom na kraljice

40

Završen Ljetni oratorij
»Budite radosni u nadi«

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijjin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
• **LEKTOR:**
• Zlatko Romić
• **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• **FOTOGRAFIJE:**
• Nada Sudarević
• **FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:**
• Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)
• **ADMINISTRACIJA:**
• Branimir Kuntić

• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230

• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs

• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs

• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Obljetnica

Prije 35 godina, 15. srpnja 1990. godine, osnovan je Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Bilo je to još vrijeme zajedničke države, početak višestranačja u tadašnjoj Jugoslaviji, vrijeme kada je Hrvata u Vojvodini bilo skoro 75.000, a u granicama tadašnje Srbije više od 100.000.

Za tih 35 godina mnogo toga je drugačije. Druga je država, Hrvati više nisu konstitutivni narod nego nacionalna manjina čiji je broj sveden na tek nešto više od 39.000 (u cijeloj Srbiji). Drugačije su i političke i društvene okolnosti i još mnogo toga nije isto (a i ne može biti) kao 1990. godine.

Za ta tri i pol desetljeća Demokratski savez Hrvata u Vojvodini imao je tri predsjednika: **Belu Tonkovića, Petra Kuntića i Tomislava Žigmanova**. Ove godine stranka treba ponovno birati vodstvo. Točnije: već je trebala jer je prethodna izborna skupština održana 16. srpnja 2021. godine. A u izornoj godini kulminiralo je nesuglasje u stranci, podjele, optužbe i kontraoptužbe. Toliko da su dvije strane, svaka posebno, na svoj način obilježili obljetnicu osnutka stranke. Predsjednik Tomislav Žigmanov priopćenjem, a dio dužnosnika i članova Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini proslavom koju je organizirao MO DSHV Mala Bosna u seoskom domu kulture.

No, i jedna i druga strana u jednom su suglasne – izbori će razriješiti krizu u stranci. Kada ih bude bilo. Do tada bit će još mnogo optužbi, prozivki, i još koječega. I vjerojatno više od jednog predsjedničkog kandidata.

Neke druge proslave i obljetnice u tjednu iza nas bile su bez sukoba, teških riječi, prozivanja, optuživanja. Jeste, nisu vezane za politiku već kulturu i običaje.

Politika je ipak nešto drugo, pa i kada se slavi.

Z. V.

Priopćenje predsjednika DSHV-a u povodu 35. obljetnice stranke

Ustrajna borba za ravnopravnost i dostojanstvo Hrvata u Srbiji

U povodu 35. obljetnice od osnutka DSHV-a (15. srpnja 1990.) predsjednik stranke **Tomislav Žigmanov** uputio je priopćenje u kojemu ističe kako »politika i politički život organizirani kroz političku stranku nisu strani ovdašnjim Hrvatima«, jer »povijest bilježi bogato i živo političko djelovanje još od 19. stoljeća«.

»Na početku demokratskih promjena u jugoslavenskom društvu koncem 1980-ih godina skupina hrvatskih intelektualaca, većinom iz Subotice, artikulirala je potrebu osnivanja autonomne političke stranke s glavnim ciljem da se bori za autentične interese Hrvata u Vojvodini. Polazišna je pretpostavka bila da jedino politički oblik organiziranosti zajednice može pridonijeti pozitivnom rješavanju položaja i statusa hrvatskog naroda u Vojvodini u tek započetom procesu demokratizacije jugoslavenskog društva. Ova se odluka tijekom vremena, unatoč brojnih kušnji i gdjekad uzaludnosti u djelovanju, pokazala i više nego ispravna«, navodi te ističe da je »stranka od osnutka zadržala samostalnost u zastupanju interesa ovdašnjega hrvatskog stanovništva«. »S ponosom i u ovoj svečarskoj prigodi ističemo kako je DSHV od osnutka bio i do danas ostao najvažniji stožer politički angažiranih Hrvata u Vojvodini te njihov najutjecajniji čimbenik. Ujedno, riječ je o političkoj stranci zaslužnoj za brojna postignuća koja je hrvatska zajednica u Vojvodini od 1990-ih godina do danas ostvarila. I informi-

ranje i obrazovanje na hrvatskome jeziku, kao i službena uporaba hrvatskoga jezika te razvoj kulturnog stvaralaštva među vojvođanskim Hrvatima bili bi puno siromašniji da nije bilo političkoga djelovanja brojnih članova DSHV-a i inicijativa koje su pokretane i ostvarene zahvaljujući upravo DSHV-u. Stranka je, naime, bila od presudne podrške prilikom osnutka svih ključnih novih institucija i organizacija u područjima značajnim za ostvarivanje manjinskih prava i ostala glavnim osloncem u njihovom radu«, navodi se.

U priopćenju se, međutim, ističe kako je stranka proteklih godinu dana izložena »do sada neviđenim iskušenjima«.

»Dio vodstva, potaknut i koordiniran iz centara moći izvan DSHV-a, najprije destruktivnim aktivnostima, htio je mimo procedura i pravila, koje nalažu Statut i drugi stranački pravni akti, nezakonitim djelovanjem nametnuti nelegalni izborni inženjering, čemu smo se odlučno oduprli. U stvari, to je bio samo formalni razlog da se politička organizacija hrvatskoga naroda u Srbiji – kičma zajednice – razori i prostor političkog života okupira od strane političkih avanturista, da se naš društveni život svede na okupljanja oko agrarnih kultova, a potrebe na stanje predmodernih zajednica«, navodi se, među ostalim, u priopćenju.

Na koncu se zaključuje kako su »usprkos nezakonitom postupanju 'pučista', koje je gdjekad imalo i elemente kaznenih djela, uspjeli sačuvati zdravu jezgru koja je odana izvornim načelima i političkom programu DSHV-a.«

Na kraju Žigmanov je pozvao sve članove DSHV-a na okup i zajedništvo, a Hrvate kojima je stalo do napretka i razvoja zajednice da se učlane u DSHV.

Vojnić o obljetnici DSHV-a

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji i saborska zastupnica **Jasna Vojnić** uputila je poruku povodom 35. godišnjice od osnutka DSHV-a, istaknuvši kako obljetnice ne moraju uvijek biti razlog za slavlje – već podsjetnik.

»Podsjetnik na to tko smo bili, kamo smo krenuli, što smo žrtvovali – i gdje smo putem skrenuli. DSHV nikada nije bio savršen. Ali je bio naš. Bio je pokušaj da Hrvati u Srbiji imaju politički dom – kao alat za oslušivanje i služenje zajednici. I danas se prisjećamo svih onih koji su

u tu ideju ugradili dio sebe – iz uvjerenja da se za našu zajednicu vrijedi boriti«, navodi Vojnić.

Kako dalje navodi, 35 godina kasnije »više od čestitke – treba nam istina«.

»Više od svečanosti – treba nam povratak smislu. Ne riječima, nego djelima. Ne proglasima, nego posvećenošću. Zato danas ne slavimo. Danas se sabiremo. Da se prisjetimo zašto smo krenuli jer u tom početku leži i istina koja nas i danas, nakon 35 godina od osnutka, može osloboditi«, poručila je Vojnić.

MO DSHV-a u Maloj Bosni proslavila 35. obljetnicu stranke

»Izbori će riješiti podjele«

U Domu kulture u Maloj Bosni Mjesna organizacija Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Mala Bosna, na čelu s predsjednikom **Vinkom Stantićem**, organizirala je u utorak, 15. srpnja, proslavu povodom 35. obljetnice osnivanja DSHV-a.

Osim članova i simpatizera stranke, skupu je nazočio dio vodstva DSHV-a, među njima zamjenik predsjednika **Goran Kaurić**, dopredsjednica za Srijem **Ankica Jukić Mandić**, tajnik DSHV-a **Mladen Petreš**, predsjednik Podružnice Srijem **Krunoslav Đaković**, predsjednik Mladeži **Marin Piuković**, član Vijeća **Ninoslav Radak** i drugi.

Vinko Stantić rekao je kako je »dio članstva i sponzora skupio sredstva za obilježavanje godišnjice«, te da je na proslavu pozvano oko 100 članova i simpatizera iz Vojvodine.

narod najviše trpio i da 35. obljetnicu ne obilježi, to bi bila sramota za DSHV i za naš narod«.

»Iz razloga što smo se borili mi smo danas prozvani kao urotnici i pučisti i prozivamo se da rušimo DSHV. A mi se borimo da stranka preživi i vodi politiku hrvatske zajednice koja će štiti njene interese. U Srbiji su turbulentna vremena i politički izazovi su veliki. Moramo biti složni i ne smijemo nasjedati na razne priče i moramo inzistirati i tražiti izbore jer je to fundamentalni problem u stranci«,

poručio je u svom obraćanju Kaurić.

»Samo još jedna stranka, osim naše, može se pohvaliti s 35 godina postojanja a to je SPS. To je jedan jubilej koji je snažan i koji pokazuje da Hrvati ovdje imaju duboke korijene«, rekao je Kaurić.

»Moramo vratiti sve ljude, svaki čovjek, svaki pojedinac nam treba i najmanje nam trebaju sukobi unutar nas. Mnogi bi voljeli da mi ne postojimo, da nas nema, i zato trebamo poslati poruku jedinstva da su Hrvati zajedno i da se Hrvati neće dijeliti, a sve ono što se sada događa, budite uvjereni, bit će riješeno na izborima, DSHV će dobiti legitimno rukovodstvo i poslije toga će nastaviti raditi onako kako svi očekujemo od DSHV-a koji treba štiti interese hrvatske zajednice«, poručio je u svom obraćanju Kaurić.

S druge strane, predsjednik DSHV-a uputio je obavijest članovima i simpatizerima da iza »takozvane obljetnice« u Maloj Bosni »ne stoji aktualno i legitimno vodstvo stranke niti nadležna stranačka tijela«, već da je riječ o »samovoljnoj inicijativi skupine pojedinaca«, a koji su u proteklom razdoblju djelovali nezakonito i izvan statutarnih okvira, »čime su nanijeli izravnu štetu

demokratskom legitimitetu i integritetu« ove stranke.

Dodaje se kako se ne osporava pravo privatnih osoba da se sastaju i druže u prostorima za koje im je to osigurano, ali je »u ovom slučaju osobito važno naglasiti da takva okupljanja ni u kojem pogledu ne proizlaze iz odluka mjerodavnih tijela DSHV-a, niti mogu biti prikazivana kao djelatnost DSHV-a«.

»Ujedno podsjećamo da se stranka i dalje nalazi u svojevrsnoj blokadi institucionalnog funkcioniranja upravo zbog spomenutih protupravnih i nezakonitih radnji pojedinaca koji, ne birajući sredstva, nastoje simulirati političku vjerodostojnost koju faktično nemaju«, stoji u obavijesti.

J. D.

Stantić je poručio da DSHV živi, ali da mora izaći iz krize.

»DSHV postoji, živ je i proslavit će svoj rođendan, ali ako **Žigmanov** stranku smatra privatnom firmom, da sam odlučuje, sam ulazi u vlast, sam odlazi da bude peti potpredsjednik u Pokrajinskoj vladi, to je njegov problem. Nismo mi pučisti, kako nas on naziva, mnogi od nas su tu od osnutka stranke i aktivni smo članovi do današnjeg trenutka«, rekao je Stantić.

Goran Kaurić rekao je da je ovaj moment jedan od najtežih u povijesti stranke, ali da imaju obavezu prema osnivačima, »prema ljudima koji su krvarili za ovu stranku devedesetih godina, kada je bilo najteže, kada je naš

U DSHV-u već dulje vrijeme traje pat pozicija

Prijepori oko stranačkih izbora

DSHV obilježava ove godine 35 godina postojanja i rada, čini se u nikada težoj poziciji, u situaciji raskola u rukovodstvu koji onemogućava da se provedu unutarstranački izbori koji se ove godine trebaju provesti

Premda je već i ranije bilo znakova nesuglasja pojedinih čelnika stranke s predsjednikom **Tomislavom Žigmanovim**, otvoreni raskol i pobuna dijela vodstva datira od 12. ožujka ove godine. Naime, za vrijeme održavanja izvanredne sjednice Vijeća DSHV-a na kojoj je bila i točka dnevnog reda donošenje Odluke o izborima za tijela upravljanja na svim razinama u DSHV-u, to jest izbora za sva tijela mjesnih organizacija, podružnica i Skupštine DSHV-a, jedan dio vijećnika nije želio sudjelovati u daljem radu Vijeća nakon, po njihovom mišljenju, nepravilnog brojanja glasova o izvješću o radu za 2024.

Nakon toga članovi Vijeća DSHV-a sazvali su »svoju« izvanrednu sjednicu u *Bunjevačkom kolu* 29. travnja na kojoj su donijeli odluku o raspisivanju unutarstranačkih izbora, koja je, međutim, sudski proglašena pravno ništavnom, kao i sve odluke koje su tada donijete.

Na sjednici Vijeća DSHV-a, koju je pak sazvao predsjednik stranke Tomislav Žigmanov 28. svibnja, a u cilju razmatranja odluke o raspisivanju unutarstranačkih izbora u kriznoj situaciji u kojoj se stranka nalazi, nisu se pojavili članovi Vijeća koji su bili na sjednici 29. travnja te se nikakve odluke nisu donosile uslijed nedostatka kvoruma.

Kako DSHV može izići iz ove pat pozicije, izabrati legalno i legitimno svoje vodstvo – od mjesnih organizacija, preko podružnica do stranke u cjelini, pitanje je na koje, čini se, za sada nema odgovora.

Pretpostavke i izazovi izbora u DSHV-u

U analizi predsjednika stranke Žigmanova, koja je bila pripremljena pred sjednicu Vijeća u svibnju, istaknute su ključne pretpostavke unutarstranačkih izbora, ali i izazovi s kojima se stranka suočava.

Organizacijski promatrano, DSHV je prilično složena struktura, s čak 47 mjesnih organizacija i 5 podružnica. Za vrijeme aktualnog vodstva DSHV-a osnovano je 10 novih MO, s ciljem da se u što većem broju organizacijski i radom pokriju mjesta u kojima Hrvati žive u značajnijem broju.

»Aktualno stanje organizacijske strukture DSHV-a, nakon osnutka posljednje MO u Zemunu, je da je rad podijeljen u 47 mjesnih organizacija i 5 podružnica. One djeluju na području 15 jedinica lokalne samouprave na teritoriju AP Vojvodine, a jedna na teritoriju Grada Beograda«, navodi Žigmanov.

Kako se dalje navodi u analizi, u protekle četiri godine samo je Odbor Podružnice u Subotici održavao sjednice i djelovao sukladno Statutu DSHV-a. Od 47 mjesnih organi-

zacija aktivnosti je imalo nešto više od pola – 25 MO, i to u Podružnici Banat 1 od 4, u Podružnici Srijem 5 od 11, u Podružnici Sombor 4 od 8, u Podružnici južno Podunavlje svih 5, a u Podružnici Subotica 10 od 19«, navodi Žigmanov.

Nakon svega, postavlja se pitanje kako se sada sve predizborne i izborne radnje predviđene mogu provesti, osobito imajući u vidu da je u samom Vijeću evidentan raskol.

»Potrebno je suočiti se s izazovima o kojima sam govorio još sredinom svibnja, s pitanjem jesu li sve mjesne organizacije opravdale svoje postojanje, kako riješiti pitanje plaćanja članarine za članove stranke, kako unaprijediti teritorijalnu organiziranost rada DSHV-a u mjesnim organizacijama, kako unaprijediti rad podružnica, kako pridobiti najsposobnije članove DSHV-a da preuzmu odgovornost u ovom izbornom ciklusu. Na sva ova pitanja, nakon temeljitog razmatranja, Vijeće DSHV-a treba dati svoje odgovore prije negoli se krene u proces izbora za novo vodstvo«, zaključuje Žigmanov.

Međutim, dio članova Vijeća nije se odazvao pozivu na sjednicu u svibnju te se o ovim pitanjima, iako je o njima diskutirano s onima koji su nazočili sjednici i analiza je objavljena na službenoj Facebook stranici, nisu mogle donositi valjane odluke, zbog nedostatka kvoruma.

Nesuglasice u Podružnici Srijem

Međutim, umjesto smirivanja tenzija, nastavljaju se sukobljavanja u stranci, vidljiva na facebook stranicama. Tako je zamjenik predsjednika **Goran Kaurić** 7. srpnja, na svom X nalogu objavio da je s članovima Vijeća i Predsjedništva DSHV-a pokušao ući u prostorije stranke, ali u tome nisu uspjeli. Dan kasnije, 8. srpnja, objavljeno je na Facebook stranici DSHV-a da »Krunoslav Đaković nema potporu mjesnih organizacija DSHV-a u Podružnici Srijem«.

»Višemjesečni naponi predsjednika glavnih mjesnih organizacija DSHV-a: Zemun, Hrtkovci-Platičevo-Nikinci, Beočin-Čerević i Novi Sad-Petrovaradin, koje pripadaju Podružnici DSHV-a Srijem, da dođe do razgovora s predsjednikom Podružnice Krunoslavom Đakovićem, kako bi se spriječila svaka dalja samovolja i konstantni sukobi koje generira s te pozicije, nisu urodili plodom te su dana 30. lipnja 2025. godine u Srijemskoj Mitrovici donijeli odluku o uskraćivanju daljnje suradnje s predsjednikom Podružnice Krunoslavom Đakovićem«, navodi se na službenoj Facebook stranici DSHV-a.

Kako se dalje navodi u priopćenju mjesnih organizacija DSHV-a Zemun, Hrtkovci-Platičevo Nikinci, Beočin i Novi

Sad-Petrovaradin »donijeta je odluka da se sjedište Podružnice DSHV-a Srijem zbog nefunkcioniranja do daljnjeg izmjesti iz Srijemske Mitrovice u Zemun«.

Krunoslav Đaković je, reagirajući na navode kako je »kao predsjednik Podružnice Srijem izgubio povjerenje mjesnih organizacija DSHV-a te kako je radio protivno odlukama tijela stranke«, uputio priopćenje u kojem navodi kako su MO Beočin, MO Zemun i MO Hrtkovci-Nikinci-Platičevo tri od osam mjesnih organizacija koliko Podružnica Srijem ima, te kako njihovi predsjednici »nemaju legitimitet da govore u ime Podružnice Srijem i ostalih mjesnih organizacija u Srijemu«.

Đaković nadalje tvrdi kako su »te osobe lažno potpisale MO Novi Sad-Petrovaradin«, te da se »predsjednik Podružnice kao i Odbor Podružnice biraju na izborima koje raspisuje Vijeće stranke, ne na nekakvim sastancima na ulici (ili u kafani). Jedino tako je moguće da predsjednik 'izgubi povjerenje'«, navodi Đaković.

U razgovoru s Krunoslavom Đakovićem za naš tjednik pitali smo ga kako DSHV može izići iz ove situacije.

»Izlaz je vrlo jednostavan, može se izići kroz izbore. Sada ističe mandat svima nama i treba se izići na demokratske izbore. Na žalost, sada se događaju podmetanja i slične stvari od različitih ljudi i na moju adresu su stizale laži i podmetanja na što sam odgovorio. Mislim da je jedini ispravan put održati izbore«, kaže Đaković te dodaje kako je to na predsjedniku koji mora sazvati Predsjedništvo i Vijeće.

»Budući da je sjednicu koju je grupa vijećnika sazvala poništio sudski, morao bi ponovno sazvati Vijeće, na koje bismo, vjerujem, došli i mi, da kažem ova druga strana, kako bi se izbori raspisali«, tvrdi Đaković.

Najveći problem je, kaže on, što se ne radi po pravilima i Statutu stranke već se sve dogovara u užim krugovima »pa smo zato i došli u ovu situaciju«, a treba se sve raditi kroz institucije.

»Ne kažem da Vijeće ne bi izglasalo i ono što predsjednik predlaže, ali se ne odlučuje demokratski, već u nekim užim krugovima«, kaže Đaković i ističe kako on na to upozorava već osam godina.

Radi li se tu o neslaganju jedne frakcije s politikom koju provodi Žigmanov, odnosno politikom koja se opredijelila za sudjelovanje u vlasti koju predvodi predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** i Srpska napredna stranka?

»Meni se često spočitava što sam na izbore izišao na listi SNS-a, ali ja sam izišao u skladu s odlukama stranke, što je bilo na Predsjedništvu usvojeno kada je odlučeno i da će Žigmanov ići za ministra. Već dva mandata sam na listi SNS-a i već na prvim izborima sam za *Hrvatsku riječ* rekao da mi moramo ići s vlašću jer svoja prava drugačije ne možemo ostvariti. Mi ne možemo biti oporba. To je razlog zašto moramo ići sa SNS-om. Ali ovdje uopće nije stvar hoćemo li ići sa SNS-om, Ligom ili bilo kim, već je stvar da se o tim odlukama ne odlučuje na tijelima stranke. To je problem u cijeloj priči i to nema veze s buntom protiv SNS-a«, kazao je Đaković za naš tjednik.

S obzirom na to da bi po Statutu sada svaka mjesna organizacija morala održati svoju izbornu skupštinu, prije

unutarstranačkih izbora, Đaković daje svoje viđenje razvoja situacije:

»Moraju se institucije ponovno aktivirati i raditi, predsjednik da sazove Vijeće, ja vjerujem da će doći sada i svi oni koji su protiv njega kako bi se izbori raspisali, i da se održe izbori. A na izborima tko dobije, dobije, to je demokracija. Kada Vijeće raspiše izbore, onda će svaka MO i podružnica održati svoje izborne skupštine i delegirati svoje delegate za skupštinu Podružnice i skupštinu stranke. Vijeće stranke odlučuje koliko koja MO ima delegata«.

On zaključuje kako oko politike praktično nema spora u DSHV-u niti su u stranci raspravljali o studentskim prosvjedima.

O uzroku problema

Zamjenik predsjednika DSHV-a **Goran Kaurić** također smatra kako su izlaz iz ove pat situacije izbori u stranci.

Zašto se, međutim, do te odluke nije išlo regularnim putem nego se sjednica od 12. ožujka na neki način pokušala onemogućiti i krenulo se organiziranjem sjednice Vijeća, mimo predsjednika? Naime, na sjednici 12. ožujka peta točka dnevnog reda bila je odluka o održavanju izbora, pa se postavlja pitanje zašto je dio vijećnika napustio sjednicu kada je već tada odluka trebala biti donijeta.

»Nije točno, predsjednik je proglasio tu sjednicu legitimnom i da je imao kvorum i da su točke izglasane potpuno. Problem je što se nije trebala formulirati točka dnevnog reda kao izbori u DSHV-u jer su oni već definirani Statutom, već je ta točka trebala imati datum održavanja izbora a to nije bilo stavljeno u odluku. To je osnovni problem. Jer svake četiri godine se raspisuju izbori i to nije sporno. Osnovni sukob između Žigmanova i mene bio je što sam ja inzistirao da se u toj točki doda i datum izbora, a on to nije htio uraditi«, objašnjava Kaurić.

Kako ih, međutim, raspisati ako se dio pobunjenih vijećnika, odnosno frakcija okupljena oko zamjenika predsjednika, ne odaziva na poziv za sjednicu Vijeća, kao što je bilo 28. svibnja?

»Ja sam zamjenik predsjednika stranke i uvijek sam bio spreman radi dogovora i izlaska na izbore, da sjednemo i dogovorimo se o datumu izbora a ne da pričamo o tome kako trebamo održati izbore. Jer ovo je izborna godina i definirano je Statutom da moraju biti. Mi smo uvijek spremni za konstruktivne dogovore i svi znamo da su izbori jedini izlaz iz ove krize i nikada neću stajati ili na bilo koji način opstruirati održavanje izbora u stranci. Izbore opstruira netko drugi, a oni su jedini izlaz iz ove političke krize i to je pitanje svih pitanja«, kaže Kaurić.

»Sve je to trebalo uraditi u ožujku, raspisati izbore i dati rok mjesnim organizacijama i podružnicama da do tog datuma održe svoje izbore. To smo sve trebali uraditi na sjednici u ožujku, da se odredio datum izbora. Ne možete ne donijeti datum, a da tjerate mjesne organizacije da održavaju svoje izborne skupštine. Prvo smo mi trebali zakazati datum održavanja izbora i sve bi bilo u redu da se predsjednik htio dogovoriti oko datuma izbora«, tvrdi Kaurić.

J. D.

Od rujna 500 učenika

Iako školska godina traje do 31. kolovoza, nastavna godina završena je još prije mjesec dana, no ne za sve. Za učenike osmih razreda tek je proteklog tjedna zapravo završena škola, kada su obavili upis u srednju školu. Slična je situacija i s učenicima završnih četvrtih razreda srednjih škola, koji se tek sada upisuju na fakultete.

Budući da su upisi za srednju školu, pa i osnovnu (još 31. svibnja) gotovi, valja se osvrnuti i pogledati kakvo je brojno stanje u školama kada je u pitanju cjelovita nastava na hrvatskom jeziku.

Cjelovite nastave na hrvatskom jeziku i u novoj će školskoj godini biti u već ustaljenim osnovnim školama u Subotici: *Ivan Milutinović* – 21 učenik i *Matko Vuković* 12 učenika, te u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu i OŠ *Matija Gubec* u Tavankutu po pet učenika.

Kada su u pitanju srednje škole, i naredne školske godine nastava na hrvatskom bit će izvođena u tri škole. Tako je Medicinska srednja škola upisala 28 budućih srednjoškolaca, i to na smjeru medicinska sestra – tehničar, Politehnička škola na smjeru tehničar fotografije ima 23 upisana učenika, dok Gimnazija *Svetozar Marković* ima 20 upisanih učenika.

»To je trenutačno brojno stanje po školama, a godina na unazad svjedoci smo da te brojke još mogu varirati zbog premještanja u škole ili iz nekih osobnih razloga. Točne brojke bit će kada sva djeca sjednu u školske klupe, dakle od 1. rujna. Naše aktivnosti vezane za studente također privodimo kraju. Ovih dana izlaze rezultati upisa, a aktualan je i natječaj za dom. Većina naših budućih studenata već zna pozitivne ishode, a neki od njih imaju i jesenski rok. Ove godine velika je zainteresiranost bila i

za studij u Hrvatskoj, njih 30, no i ovdje ćemo točne brojke znati tek početkom akademske godine, odnosno 1. listopada. Svakako da ne smijemo zaboraviti ni naše studente koji će ostati studirati u Srbiji, no oni ne idu preko HNV-a pa nemamo točne brojke, te uz njih imamo i one koji se neće dalje školovati, nego će se zaposliti«, kaže predsjednica Odbora za obrazovanje pri HNV-u **Nataša Francuz**.

Po trenutačnim podacima, u cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku od rujna će sve ukupno sjesti oko 500 učenika, 255 učenika u srednjoj školi i 237 u osnovnoj.

»Kako se završi upis jedne generacije, tako se u Odboru za obrazovanje pri Hrvatskom nacionalnom vijeću radi na promociji i upisu djece u nove generacije. Ponovno okrenemo novu stranicu u smislu promišljanja, informiranja i razgovora s budućim roditeljima i učenicima. Za-

pravo, to je ciklus koji nema kraja, ali ima nova lica i nove izazove s kojima se susrećemo. Svjedoci smo da i danas, nakon više od dva desetljeća, neki roditelji još nemaju informaciju o mogućnosti obrazovanja na hrvatskom jeziku. Činjenica je i da dolaze nove generacije, koje treba informirati o ovim mogućnostima«, priča Francuz i pojašnjava: »Posljednjih godina smo se susretali i s roditeljima koji do sada nisu bili aktivni u zajednici i nisu imali informacije. Upravo radi toga pokušavamo doći i do onih roditelja čija djeca nisu upisana u vrtiće u kojima se program provodi na hrvatskom jeziku. Što se ove godine tiče, možemo biti zadovoljni i ponosni, jer imamo veći broj upisanih i u osnovnoj i u srednjoj školi. Uzrok tome može biti zalaganje,

odnosno vrlo aktivna kampanja, ali i brojnija generacije djece. Valja spomenuti kako smo i ove godine imali formiran tim koji je promišljao i radio na tome kako prići roditeljima, kako im omogućiti da dođu do potrebnih informacija i saznanja. Također, nastava na hrvatskom jeziku nudi brojne benefite, a mnoge obitelji odluče se za ovaj put upravo radi njezine kvalitete i osobnog pristupa, što su ključni faktori u obrazovanju – rad naših posvećenih učitelja i nastavnika, a uz to i izvrstan uspjeh učenika«.

Francuz je također podsjetila da su ove godine prvi puta održane konferencije za medije, koje su imale odjek u do sada manje vidljivom medijskom prostoru. Ovo je, kako je Francuz rekla, samo potvrda da se i drugi roditelji mogu osnažiti i obrazovati svoju djecu na materinjem jeziku.

Ž. V.

Takmičenje risara u Đurđinu

Stara kosa, nova snaga

Ručno košenje žita, stari strojevi i oruđe, risarski 'ručak', konji i 'karuce', vratili su posjetitelje u prošla vremena * Najbrži u 'risu' i ove su godine bili Marinko Kujundžić i Ruža Juhas

U vrijeme žetve tradicionalno se održava i jedna od najatraktivnijih manifestacija iz bogatog programa subotičke *Dužijance – Takmičenje risara*. Nadmetanje u ručnom košenju žita, koje se posljednjih desetak godina priređuje na stalnoj lokaciji – njivi nadomak đurđinske crkve, ove je godine okupilo šesnaest parova iz Đurđina, Žednika, Subotice, Mužlje, Crne Bare, Sente, Županje (Hrvatska) i Gornjih Hrgova (Bosna i Hercegovina).

Pobjeda favorita

Pobjedu su i ove godine odnijeli **Marinko Kujundžić i Ruža Juhas**. Drugo mjesto zauzeli su **Petar Tikvicki i Jelena Budimac**, a treće **Marjan Marcikić i Joca Vuković**.

»Tajna dobrog risara je, prije svega, dobra kosa, a iza njega dobra risaruša. Ova manifestacija je važna za očuvanje tradicije, da se ne zaboravi i da se održi, kako bi i naša djeca znala kako je bilo našim djedovima. *Za koju godinu će i sin nastaviti, kao što sam i ja nastavio očevim stopama*«, izjavio je Marinko Kujundžić čiji je otac **Stipan šampionska legenda** ovog natjecanja.

»Dobra risaruša mora raditi brzo i lijepo slagati. Ovo mi je 33. godina kako dolazim i nisam se umorila, ni danas se nisam umorila. Puno znači ako voliš raditi, onda ti nije ni teško«, nadovezala se 77-godišnja Ruža Juhas.

Nastavljači tradicije

Da manifestacija ima svoju budućnost pokazalo je natjecanje malih risara, gdje je sudjelovalo četiri natjecatelja. Među njima, prvi je kroz »cilj« sa svojom kosom prošao **Andrija Kujundžić**. Inače, mali risari su ranije polazili radionicu košenja koju su im držali **Ante Skenderović i Jakov Ivanković Radak**.

»Za ovo natjecanje spremao sam se oko tjedan dana, ali ja kosu držim u rukama još od prije dvije godine, kada mi je *dida* to pokazao. Jako sam sretan i zadovoljan, volim raditi ovakve poslove«, izjavio je Andrija.

Takmičenje risara organizira Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*.

»Osim natjecanja, manifestacija ima i druge popratne sadržaje. Željeli smo prikazati kako se nekada ris radio, kako su naši stari na salašima obavljali žetvu, a bit će prilike i za razgledanje starih alata i oruđa koje je pripremio **Ivan Tumbas**. Jedna od najznačajnijih misija jest da uključimo mlade ljude kako bi oni naučili čuvati tradiciju, a ove godine imamo četiri mlada risara koji imaju priliku pokazati što su naučili«, *kazao je* direktor UBH-a *Dužijanca* **Marinko Piuković** podsjećajući da će središnja svečanost ovogodišnje *Dužijance* biti održana 10. kolovoza.

Potpora županije i grada

Podrška manifestaciji stigla je i iz Osječko-baranjske županije.

»Čuvajući tradiciju bunjevačkih Hrvata ovdje u Vojvodini, prenosim zahvalnost za to što čine da tradicija njihovih djedova i dalje živi na teritoriju Srbije. Osječko-baranjska županija snažno podupire hrvatsku zajednicu ovdje u Subotici i okolnim mjestima. U ovih desetak godina, koliko se družimo, izgradili smo niz, ne samo prijateljstava, nego smo i postavili temelje za

ono što smo u drugim vremenima samo sanjali«, rekao je zamjenik županice Osječko-baranjske županije **Goran Ivanović**.

U ime Grada Subotice manifestaciji je nazočio pomoćnik gradonačelnika **Srdan Samardžić**.

»Subotica je grad velikog povijesnog naslijeđa, a *Dužijanca* svakako predstavlja jedan od najljepših dijelova tog naslijeđa. Ova slika mladih ljudi koji se danas natječu govori više od tisuću riječi«, poručio je Samardžić.

Risarski ručak, stari strojevi...

Kao i svake godine, program je započeo skupštinom risara i pletenjem užadi za potrebe natjecanja (vezivanja snopova). Prije natjecanja služen je risarski »ručak« (doručak) koji čine: bijela slanina, *kruv*, crni luk i *kiselna* (kiselo mlijeko). Prezentirani su i strojevi koji su se nekad koristili u žetvi, uz tradicionalno najzanimljiviju vršalicu (preteča kombajna). Ove godine, nakon dužeg vremena, posjetitelji su mogli vidjeti i staro zaprežno ratarsko oruđe (*trijer*, plug dvoger, parača, *brana*, *roljka*...), a ovu je prezentaciju priredio Ivan Tumbas. Bili su postavljeni i štandovi s različitim rukotvorinama, knjigama i promotivnim

materijalom, a nastupili su i folklorasi HKC-a *Bujevačko kolo* iz Subotice.

Također, organizirano je i natjecanje u kuhanju tradicionalnog jela – tarane. Prema ocjeni tročlanog žirija, među pet timova najbolju taranu ove je godine skuhalo ekipa *Braca* (**Dragan Poljaković** i **Ruža Poljaković**), drugo mjesto pripalo je ekipi *Dva šešira* (**Saša Alilović** i **Atila Jurčak**), a treće mjesto osvojila je ekipa HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora (**Kristina Vuković** i **Zlata Vasiljević**).

Takmičenje risara održava se od daleke 1968. godine, a ovogodišnji domaćini bili su **Miroslav** i **Jelena Kujundžić**.

H. R.

Dr. Lazar Jovanov, glumac, redatelj, menadžer u kulturi, koordinator međunarodnih projekata

Promjena mora krenuti od nas samih

Nepotizam i hipokrizija duboko su nam ukorijenjeni u društvu. Primjećujem da mnogi glasnogovornici koji javno zagovaraju promjene na raznim nivoima (s čim sam suglasan) često ne prepoznaju odgovornost u vlastitom djelovanju * Interkulturalnost je proces, ne stanje. I mora biti uzajamna. Umjetnost i kultura imaju potencijal biti poligon za takve susrete – ali samo ako su istinski participativni, a ne dekorativno »inkluzivni«

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Dr. Lazar Jovanov (1984.) je glumac, redatelj, menadžer u kulturi, znanstveni suradnik, radijski voditelj, koordinator međunarodnih projekata iz Novog Sada. Glavne filmske uloge je ostvario u filmovima *Usta puna zemlje*, *Buba u uhu* i *The Sunset Time*, a sporednu ulogu igra u filmu i seriji *Liberta – rađanje grada*. Angažiran je u pozorištu KPGT. Igrao je u predstavama Pozorišta na Terazijama, *Madlenianuma*, Narodnog kazališta u Subotici, Mostarskog teatra mladih (BiH), Pozorišta *Bora Stanković* iz Vranja, Srpskog narodnog pozorišta. Doktorirao je iz područja kulturne politike na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu. Bio je rukovoditelj umjetničkog tima u Fondaciji Novi Sad – Europska prijestolnica kulture, programski savjetnik na projektu Čačak 2023 – Nacionalna prijestolnica kulture. Programski je savjetnik u Prijestolnici kulture Srbije – Zrenjanin 2025. U sebi objedinjuje različite uloge, i kako kaže, nikada nije »pravio razlike između svog umjetničkog, istraživačkog, pedagoškog i menadžerskog rada«, a gluma mu je »bila i ostala temelj – primarni umjetnički jezik«.

Već dulje vrijeme u fokusu su mu teme starenja, diskriminacije starih, međugeneracijske solidarnosti u predsta-

vama »teatra zajednice« koje vodi i režira s partnericom **Brankom Bajić**, a najnoviji projekt vezan je za izazove s kojima se suočavaju osobe oboljele od demencije i njihovi (neformalni) njegovatelji. S ovom predstavom nakon Futoga gostovat će po raznim mjestima u Srbiji.

► **Godine 2016., tada glumac u usponu, u jednom intervjuu rekli ste kako se »u zemlji u kojoj je kulturna produkcija desetkovana stvari moraju sustavno mijenjati«. Što biste danas rekli? Kako biste ocijenili kulturnu produkciju?**

Kulturna produkcija u Srbiji i dalje je nedovoljno podržana, naročito kada je riječ o alternativnim produkcijama, vaninstitucionalnim kolektivima i neovisnim umjetnicima koji, često uz skromna sredstva, postižu izuzetne rezultate. Upravo ti akteri čine većinu kulturne scene, ali se sustavno zanemaruju. Paralelno s tim, nedovoljno se razmišlja o održivosti produkcija, što izravno utječe na njihovu mobilnost – ne samo zbog nedostatka sredstava, već i zbog izostanka koncepta održivosti u samom planiranju. Zato moji suradnici i ja imamo drugačiji pristup: koncipiramo projekte u produkcijskim okvirima koji omogućuju međunarodnu mobilnost, što znači da nisu

skupi niti tehnički zahtjevni. Fokusiramo se na europske i prekogranične programe suradnje, kao što su CERV, IPA programi, Kreativna Europa i dr. Tu izdvajam projekte kao što su EYE-Net: European Youth Engagement Network, Sexual Theatre, FeminiCity, koje su kreirali moje kolege **Bojan Milosavljević** i **Milica Rašković**. To su angažirani projekti, mahom kazališni, koji se bave politikama i polisijima (eng. policy), a u formi to su europske kazališne mreže u okviru kojih skoro svaki partner radi umjetničku produkciju, a zatim kreće mobilnost tijekom koje svaka produkcija gostuje kod partnera tijekom tih kružnih festivala. To su takozvani produkcijski festivali, tematski, angažirani. Antipod ovom današnjem općem festivalskom trendu.

► **Govorili ste tada i o filmskoj mafiji, nedostatku audicija, kulturnim ustanovama kao mjestima za politička uhlebljavanja. Kakvom ocjenjujete danas kulturnu politiku?**

Posljednjih godina bavio sam se gradskom kulturnom politikom, istražujući i unapređujući teorijski model integrativne gradske kulturne politike. Na primjeru razvojne platforme/projekta europske prijestolnice kulture detektirali smo i uobličili potencijal i neophodnost integriranog upravljanja u kulturi, koje između ostalog podrazumijeva sinkronizaciju s drugim relevantnim međusobno uvjetovanim lokalnim (republičkim/regionalnim) procesima, resorima, upravama, službama, planovima i aktivnostima. Integrirano upravljanje u kulturi zapravo je potrebno na svim nivoima vlasti. E tako dolazimo i do problema i izazova državne kulturne politike. Neintegrirana je u upravljačkom smislu. Nema kontinuitet, čak i unutar jedne političke strukture – promjenom ministra primjećujemo oštre zaokrete u kulturno-političkom diskursu. Pa čak i u projektnom. Dat ću vam primjer projekta »Prijestolnica kulture Srbije« – iako je u Čačku donio konkretne rezultate u decentralizaciji i razvoju kulturnih kapaciteta, njegova budućnost ostala je nejasna nakon rekonstrukcije ministarstva. Kad je riječ o kadrovskoj politici u kulturi, problem ostaje kroničan. Nema ozbiljne političke volje za departizaciju i transparentno zapošljavanje. Još više zabrinjava to što ni u jednoj političkoj kampanji nisam vidio da netko nedvosmisleno i transparentno, kao dio svog političkog manifesta, ističe departizaciju kao prioritet. No, i nepotizam i hipokrizija duboko su nam ukorijenjeni u društvu. Primjećujem da mnogi glasnogovornici koji javno zagovaraju promjene na raznim nivoima (s čim sam suglasan) često ne prepoznaju odgovornost u vlastitom djelovanju. Ili prepoznaju, tko zna. Kada želimo promjenu, ona mora krenuti od nas samih.

► **Zalagali ste se i za decentralizaciju kazališta i promoviranje alternativnih scena 2016. Čini se da ste se nakon svega, uz glumačku karijeru, sami upustili u to da takvu kulturnu, filmsku i kazališnu scenu mijenjate?**

Da, ja sam i u mom doktoratu istraživao KPGT-ov koncept YU Festa, vjerojatno najrazgranatije kazališne mreže na ovim prostorima, koja je bila temeljena na principima decentralizacije i demokratizacije kulture.

A onda sam nakon studija dobio i tu priliku sudjelovati u kandidaturi i razvoju najvećeg europskog projekta u kulturi – Europskoj prijestolnici kulture u Novom Sadu. Radeći tako na participativnim platformama, a zatim i na pripremi službenog programa za godinu titule, doprinos sam dao i kroz razvoj koncepta kulturnih stanica, koje su upravo to – decentralizirani prostori, odnosno platforme širom grada, s ciljem podrške i njegovanja inicijativa od dolje ka gore – inicijativa zajednice, umjetnika i drugih kolektiva. Tako je bilo zamišljeno dok sam sudjelovao u tome. A sada decentralizaciju kao princip provodim i kroz konkretne autorske projekte: upravo u Futogu kraj Novog Sada realiziramo projekt prekogranične suradnje Srbija-Mađarska – Karavan solidarnosti: Međugeneracijsko putovanje za prava starijih. U toj predstavi se s međugeneracijskom zajednicom bavimo izazovima s kojima se suočavaju osobe oboljele od demencije i njihovi (neformalni) njegovatelji. Inače, to je teška i paklena bolest koja pogađa prije svega stariju populaciju. Nakon futoške premijere ta predstava će gostovati po raznim mjestima u Srbiji.

► **Završili ste doktorske studije i bili suradnik u nastavi na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu, a potom i predavač na Fakultetu za medije i komunikacije. Što Vam je važnije: gluma ili pedagoški, istraživački rad ili menadžment, kulturne politike, projekti....?**

Nikada nisam pravio razlike između svog umjetničkog, istraživačkog, pedagoškog i menadžerskog rada – oni su se prirodno nadovezivali, nadopunjavali i prožimali. Gluma mi je bila i ostala temelj – moj primarni umjetnički jezik. Na sceni sam učio o ritmu, partnerstvu, intuiciji, o tijelu kao nositelju značenja. Taj senzibilitet unio sam i u sve druge profesionalne pozive koje sam kasnije preuzimao. Iako danas rijetko imam vremena za angažmane u novim glumačkim produkcijama, još uvijek igram u KPGT-u, a posljednjih godina snimio sam i nekoliko filmskih uloga koje su mi važne. Međutim, osjećam da se moj izraz premiješta – sa scene, prema cjelini procesa. U tom smislu, kazališna režija me danas veoma ispunjava, jer mi omogućava oblikovati ideju od samog početka, voditi proces, da ga dramaturški, etički i estetski zaokružim. U proteklih pet godina, u suradnji s partnerkom Brankom Bajić, realizirao sam projekte koji su utemeljeni na radu sa zajednicom – umjetnički relevantni, ali istodobno duboko ukorijenjeni u društvenim izazovima. Na tim projektima nismo samo autori – mi smo i istraživači, dramaturzi, facilitatori, edukatori. A menadžment u kulturi i kulturna politika ušle su u moj profesionalni svijet u trenutku kada sam shvatio da umjetnost ne može opstati u vakuumu – da je potrebno razumjeti strukture koje omogućuju (ili onemogućuju) stvaralaštvo. A to sam shvatio već pred kraj studija. Sudjelovanje u razvoju Europske prijestolnice kulture u Novom Sadu bilo je za mene transformativno iskustvo. Tu sam shvatio što znači raditi u danom kontekstu gradske politike, kako se kulturna strategija može artikulirati kao alat društvene promjene, ali i gdje su granice sustava. Danas, kada razvijam vlastite projekte, koristim to zna-

nje kako bih stvorio uvjete za umjetnički rad – ne samo za sebe, već i za druge. S takvim iskustvom verujem da sam još spremniji za pedagoški rad, koji je neko vrijeme »na pauzi«. Dakle, ne mogu rangirati što mi je važnije, jer su sve te uloge dio jedne iste osobne i profesionalne evolucije. Ja ih ne razdvajam – one se oslanjaju jedna na drugu. I možda je upravo u toj integraciji moj identitet.

► **Što je program »Novi Sad 2022« ostavio Novom Sadu? Vi ste bili jedan od kreatora tog programa, projekta Novog Sada – Europske prijestolnice kulture.**

Počet ću krovno: donio je napredak u legislativnom i strateškom smislu. Novi Sad je imao obvezu izraditi Strategiju kulturnog razvoja tijekom kandidature grada za titulu Europske prijestolnice kulture, koja je operacionalizirana, zatim kroz potonje akcijske planove. U tom razdoblju realiziran je i Projekt 33, dugoročni mentorski proces izrade strateških planova svih ustanova kulture na teritoriju grada Novog Sada (33 ustanove), s različitim nivoa vlasti. U razdoblju pripreme i realizacije godine titule pojavile su se i različite inicijative unaprjeđenja legislative koje se tiču kulture. Neke su realizirane, neke još žalost nisu. U infrastrukturnom smislu pokrenuti su i realizirani veliki pothvati kao što je mreža kulturnih stanica, među kojima izdvajam *Svilaru*, *Egység*, *Stepanovićevo*, *Bukovac*. Upravo se zida i novi prostor – kulturna stanica na Novom naselju. Zatim obnova industrijskog kompleksa tvornice *Petar Drapšin*, takozvane Kineske četvrti, današnjeg Distrikta još uvijek je u tijeku. Što se tiče međunarodne suradnje, Novi Sad je jedini grad koji ima dodatni natječaj za sufinanciranje europskih projekata u kulturi, jer značajno se povećao broj projekata u kulturi koji realiziraju akteri u kulturi iz Novog Sada u okviru programa kao što su Kreativna Europa, CERV, IPA programi itd. Svakako jedno od značajnijih legata su ljudi, obučeni za menadžerske i producerske poslove u kulturi. Naravno, za sve to vrijeme realizacije bilo je dosta izazova: nezadovoljstvo scene povodom nedovoljnog sudjelovanja iste u tokovima donošenja odluka, dakle govorimo o participativnoj kulturnoj politici, neintegrirano planiranje i gradnja objekata u kulturi, što za posljedicu ima razne probleme nakon otvorenja istih. O mnogim problemima i propuštenim prilikama mogao bih govoriti i pisat ću o tome svakako. Ali i pored toga, mislim da je Novi Sad zahvaljujući EPK projektu i monitoringu Europske komisije imao najveću uzlaznu putanju u Srbiji u odnosu na ostale gradove u posljednjih deset godina.

► **Bili ste i rukovoditelj programske cjeline »Tvrđava mira« koja je bila dio službenog programa.**

Da, to je bila važna tematska cjelina, koja se bavila kritičkim promišljanjem uzroka i posljedica ratnih sukoba i istraživanjem kulture mira i zajedništva kroz društveno-angažiranu umjetnost i teoriju. To je bila meni možda najvažnija programska cjelina, prije svega u svjetlu svih ovih globalnih ratova i rastućih regionalnih tenzija. Sada sam koordinator regionalnog IPA projekta »Distrikt pomirenja«, koji sam pisao sa **Stankom Parać Damjanović** iz Centra lokalne demokracije iz Subotice. Nositelj je Fon-

dacija Novi Sad – Europska prijestolnica kulture i taj projekt je upravo legatski nastavak »Tvrđave mira«, a za cilj ima stvaranje interdisciplinarnе platforme za regionalni dijalog i izgradnju povjerenja na zapadnom Balkanu. Poseban naglasak stavljen je na uključivanje mladih, participaciju lokalnih zajednica, kulturnu suradnju i promociju interkulturalnog dijaloga. I u ovom projektu primjenjujemo naš princip: opsežna produkcija, ali održiva, regionalna mreža festivala za prikazivanje produkcija, angažirani pristup i mobilnost.

► **Stalno se govori o multikulturalnosti, interkulturalnosti. Pripadnici manjina možda ne vide stvari isto kao pripadnici većinskog naroda. Kako Vi vidite interkulturalnost u Vojvodini?**

Novi Sad je grad koji u formalnoj upotrebi ima četiri jezika. AP Vojvodina ih ima sedam. Grad ima obrazovne institucije na jezicima nacionalnih zajednica, kao i medijski javni servis s manjinskim redakcijama, ali i manjinske ustanove i institucije kulture. To je s aspekta multikulturalnosti, u europskom kontekstu, uvjetno rečeno zadovoljavajući domēt. Ali interkulturalnost je nešto drugo. Ona podrazumijeva razmjenu, dijalog, uzajamno upoznavanje i transformaciju kroz susret. I upravo tu dolazimo do ambivalentnosti. Jer interkulturalnost nije samo institucionalna kategorija – ona je i pitanje volje, znatiželje i otvorenosti svih zajednica, većinskih i manjinskih. Ne može se nametnuti odozgo, iako je država treba poticati, stimulirati i podržavati kroz politike, programe i instrumente. Ali suštinsko pitanje je: koliko zaista zajednice to žele? U praksi često vidimo kako zajednice ostaju zatvorene u vlastite kulturne krugove. Nerijetko i s dobrim razlozima: željom da očuvaju jezik, običaje, identitet, pogotovo u kontekstu povijesnih trauma i osjećaja marginalizacije. Zato je interkulturalnost proces, ne stanje. I mora biti uzajamna. Potrebna je aktivna participacija svih – ne samo kulturnih institucija, već i škola, lokalne samouprave, medija, umjetničke scene. U tom smislu, umjetnost i kultura imaju potencijal biti poligon za takve susrete – ali samo ako su istinski participativni, a ne dekorativno »inkluzivni«.

► **Najnoviji projekti vezani su Vam za probleme koje donosi starenje, za diskriminaciju prema starijima, demenciju?**

Kroz projekt »Kad porastem bit ću star/a« bavili smo se stereotipima i sveprisutnim »anti-ageing« trendom. Zatim u predstavi *Probuđene*, koja je Brankin doktorski umjetnički rad, bavili smo ritualima prelaska iz radnog u umirovljeničko doba i traumama koje su posljedica gubitka partnera. U predstavi *Čekajući kišu* bavimo se konkretnim svakodnevnim, institucionalnim i ozakonjenim oblicima diskriminacije. U šest prizora problematiziram diskriminatorne prakse usmjerene prema starijima, te dotičemo zdravstvene politike, penziona, radne politike i sl. Trudimo se praviti paralelu sa širim, europskim i svjetskim politikama i trendovima. Naše su teme socijalne, ljudske, tiču se svih nas. Ako ne sada, ticat će nas se u budućnosti. U prvim našim pothvatima koji su se odnosili na kazališni rad sa starijom populacijom, sudionici i sudionice su bile osobe 60+. Kada smo počeli ra-

zvijati međunarodne europske projekte, shvatili smo da je snaga bavljenja temom upravo u međugeneracijskoj solidarnosti. Pa su tako sudionici u predstavi *Čekajući kišu* građani/ke od 17 do 79 godina, koji su se prijavili na otvoreni poziv. To je dakle zajednica koja nam se pridružila u želji da se kroz kazališni istraživački proces bavi različitim oblicima *ejdžizma*. Većina njih nije imala nikakvo pređašnje kazališno iskustvo. Ali to i nije presudno kada se radi teatar zajednice. To nije dramski/glumački studio ili škola glume. To je teatar zajednice, koji polazi upravo od problema/izazova s kojima se susreće ta konkretna zajednica, u našem slučaju zajednica starijih.

► **Sa suprugom Brankom Bajić Jovanov osnovali ste udrugu *Artičoka*. Kojim ste se sve temama bavili do sada? Što su planovi?**

Od osnivanja *Artičoke* bavili smo se uglavnom ljudskim i građanskim pravima starijih osoba, izazovima starenja i konkretno različitim temama *ejdžizma*. Mi inače radimo s različitim ustanovama i institucijama, tko god je spreman za partnerstvo. A baza nam je *Artičoka*. Od raznih pothvata, spomenut ću dokumentarni film *Seniors Take Over*, koji se bavio mentalnim zdravljem i posljedicama izolacije koja je najviše pogodila starije osobe tijekom pandemije covid-19. Zatim, ove je godine počeo festivalski život filma *The Sunset Time* u režiji **Ognjena Petkovića**, koji smo radili u koprodukciji s Udrugom *Mansarda* i umjetnicima iz Japana. Tema ovog filma je suvremeni »lapot«, legendarna praksa senicida, koja je postojala u raznim kulturama kroz povijest, a predstavljala je ubijanje roditelja ili starijih članova obitelji, onda kada bi njihovo izdržavanje postalo preveliki teret za obitelj.

► **Kako izgleda stvaranje »teatra zajednice«?**

Pripremajući službeni program s umjetničkim timom za godinu titule Europske prijestolnice kulture shvatili smo kako je potrebno posebnu pažnju posvetiti starijoj populaciji. To je najbrojnija, najheterogenija grupacija, koja je nerijetko stigmatizirana, etiketirana, začudno, kao da ti što diskriminiraju jednoga dana i sami neće stići u poznije godine. U tom smislu, teatar jeste umjetnički alat koji može mobilizirati zajednicu, veliki broj sudionika, snažan je medij i veoma transformativan. Tako sam 2019. godine pozvao Branku Bajić da zajedno kreiramo teatarsku platformu posvećenu starijoj populaciji, kao dio službenog programa Europske prijestolnice kulture i programske cjeline koja se zvala »Druga Europa«. Procesni rad sa zajednicom je po prirodi dugoročan i sustavan, traje barem šest mjeseci. U tom razdoblju radimo sa zajednicom artikuliranje i determiniranje problema, zatim osnaživanje. Sve se to radi u jednom sigurnom kazališnom ambijentu, jer je važno stvoriti povjerenje među sudioni-

cima. I uvođenje u temu je suptilno, kroz razne dramske igre, impovizacije, na zabavan i ohrabrujuć način. Zatim se u dogovoru sa zajednicom kreira dramaturgija buduće predstave. Posljednja faza su kazališne probe, te sudionici postaju glasnogovornici svoje zajednice.

► **O čemu se radi u projektu »Age against the machine«?**

»Age Against the Machine« je autorski međunarodni projekt koji smo iz Fondacije Novi Sad – Europska prijestolnica kulture pisali Branka Bajić i ja. Projekt je okupio međunarodne partnere iz pet zemalja, uključujući i Crveni križ Srbije. Cilj projekta je povećanje svijesti, znanja i zainteresiranosti europskih građana i donositelja odluka u vezi s postojećim oblicima diskriminacije starijih osoba, odnosno *ejdžizma*. U okviru ovog projekta nastala je i naša predstava *Čekajući kišu*. U toj predstavi ukazali smo na više problema, ali izdvajam važnu temu penzio-

nih politika. U Europi se granica odlaska u mirovinu povećava na 70 godina. Kvazi-monetarne projekcije diktiraju socijalne politike, to je zaista strašno. U Srbiji će do 2032. i muškarci i žene ići u mirovinu sa 65 godina. Osim toga, kod nas je situacija takva da ako odete u mirovinu s npr. 40 godina radnog staža, a niste napunili starosnu granicu odlaska u mirovinu, mirovina vam se trajno umanjuje za 0,34 % za svaki mjesec prije navršenih 65 godina života, i može se umanjiti najviše do 20,4%. To je sada važna sindikalna tema na koju i mi ukazujemo našom predstavom. Ali mi obrađujemo teme na način da uključujemo i donositelje odluka, i predstavnike institucija, stručne i umjetničke javnosti. Ne upiremo prstom, ne koristimo dnevno-političke alate. To nam nije cilj. Želimo senzibilizirati i igramo na kartu empatije i razumijevanja. Povodom ovog projekta pozvani smo i od Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Srbije da zajedno s njima sudjelujemo u društvenim dijalozima širom Srbije.

Dr. sc. Dorde Cuvardic García, profesor komunikologije u Kostariki

Na salašu svoga dide

»Primili su me kao da smo odrasli zajedno. Kao da nas ne dijeli 40 godina neviđanja. Drago mi je vidjeti kako se ova obitelj drži zajedno, brinu jedni o drugima. Kada ljudi emigriraju, često se prekine ili zapostavi emotivna veza sa svojima, ali nedostaje ta ljubav, bliskost, da znate gdje pripadate«, kaže Dorde

Priča o **Dordu Cuvardicu Garcíi**, profesoru komunikologije na sveučilištu u San Joseu u Kostariki, malo je drugačija od onih koje smo do sada objavljivali u rubrici *Naši po svijetu*. Dorde, po ocu bunjevački Hrvat, izgradio je uspješnu znanstvenu karijeru, ali ono što ga izdvaja od drugih sugovornika u ovoj rubrici je priča o njegovom ponovnom kontaktu s obitelji **Čuvarđić**, i to nakon 40 godina prekinutih veza i priča o dolasku na salaš gdje su Čuvarđići još od XVIII. stoljeća.

Povratak poslije četiri desetljeća

U Sombor i na rodni salaš svog oca na Bezdanskom putu Dorde je došao prvi put nakon 1985. godine. Osim želje da ponovno uspostavi veze s obitelji s očeve strane, razlog je bio i 58. Internacionalni kongres amerikanista – ICA koji je održan u Novom Sadu od 30. lipnja do 3. srpnja. Na tom kongresu sudjelovao je kao doktor znanosti.

»Na ovom kongresu govorio sam o suvremenim piscima iz Kostarike, s posebnim osvrtom na **Luisa Chaveza**, pisca koji je preveden na više slavenskih jezika. Kostarikanski pisci nisu toliko poznati kao pisci iz Nikaragve i

prijavio sam se na kongres u Novom Sadu radi promocije pisaca iz Kostarike«, kaže Dorde, koji drži katedru za masovne komunikacije na sveučilištu Universidad de Costa Rica, sudjeluje na brojnim kongresima, objavljuje znanstvene radove.

Prije nego je postao sveučilišni profesor Dorde je studirao novinarstvo. No, nije postao novinar. Doktorirao je komunikologiju u Barceloni i svoju karijeru nastavio je graditi u Kostariki.

»Volim rad sa studentima isto koliko i istraživački rad«, kaže kratko.

Internacionalni kongres amerikanista bio je način i opravdanje za put dug 11.000 kilometara, koliko dijeli Sombor i San Jose. Dorde je u Somboru bio samo dva puta. Prvi puta 1973. godine i poslije toga 1985. godine. Tih posjeta sjeća se kroz nekoliko fleševa.

»Kod kuće čuvam dječje *Priče za laku noć* koje sam dobio kada sam bio u Somboru. Od Sombora do Španjolske, Kanarskih Otoka i Kostarike uvijek je ta knjiga putovala sa mnom. Da, i sjećam se još nekoliko riječi: majka, dida, krv, voda i sloboda. To sam naučio od svoje majke (bake) **Janje**«, kaže Dorde.

Salaš Čuvarđića

U posjetu obitelji s očeve strane bio je prije 40 godina s majkom Španjolkom i dvojicom braće, ne sluteći da će do novog susreta proći toliko vremena. Ali neke okolnosti utjecale su, ne Dordevom voljom, na to da su veze s obitelji u Somboru prekinute. Možda bi tako i ostalo da **Irena Tucakov**, Dordeva sestra od tetke, poslije godina tišine nije pokušala pronaći rođake u Kostariki. Pomogle su u tome društvene mreže i snaha **Sandra Tucakov**, profesorica engleskog jezika. Ali godinu dana je prošlo dok Dorde nije odgovorio na poruku. Nakon toga komunicirali su redoviti i malo-po malo Dorde je počeo razmišljati, planirati kako doći u Sombor.

»Primili su me kao da smo odrasli zajedno. Kao da nas ne dijeli 40 godina neviđanja. Drago mi je vidjeti kako se ova obitelj drži zajedno, brinu jedni o drugima. Kada ljudi emigriraju, često se prekine ili zapostavi emotivna veza sa svojimima, ali nedostaje ta ljubav, bliskost, da znate gdje pripadate. Teško nam je bilo odrastanje u Kostariki, jer smo bili odvojeni i od mamine i od tatine obitelji. Tatini su ovdje, a mamini u Španjolskoj. Jedino smo mi u Kostariki i kada su nam roditelji umrli, moja braća **Slobodan** i **Esteban** i ja ostali smo sami«, kaže Dorde.

Novi susret već je zakazan za početak srpnja, opet u Somboru, ali Dorde se nada da neće doći sam već s braćom. Esteban je u Kostariki poznati sportski novinar, a Slobodan radi u ugostiteljstvu. Tijekom Dordevog boravka u Somboru putem video poziva upoznali su

Kongres amerikanista u Novom Sadu

Sombor, Novi Sad, Suboticu, Čuvarđićev salaš i brojne rođake.

Obiteljska strana priče

Detaljnu obiteljsku povijest Čuvarđića pojasnila nam je Irena Tucakov. Njena majka Aranka, rođena Čuvarđić, i Dordev otac bili su rođeni brat i sestra.

»Na ovom salašu rođene smo moja sestra i ja, prije toga moja mama i ujaci, djed, pradjed, šukundjed... Znamo unatrag do pred kraj XVIII. stoljeća. Kada je Dorde došao, htjela ga je ugostiti brojna šira obitelj, ali sam ja rekla ne. Dorde treba biti tamo gdje mu je rođen otac Đorđe, dida...«, kaže Irena čiji sin **Pera Tucakov** s mladom obitelji živi danas na rodnom salašu Dordeva oca.

A neobična životna priča odvela je **Đorđa Čuvarđića** u Španjolsku, gdje su rođeni Dorde i njegova braća.

»Kao studenta ekonomskog fakulteta Đorđa je s budućom suprugom spojio esperanto. Otišao je u Španjolsku, ali kako nije odslužio vojni rok, narednih deset godina nije se mogao vratiti u tadašnju Jugoslaviju. Živjeli su na različitim mjestima, a Dorde i njegova braća rođeni su na Kanarskim Otocima. U Kostariku su otišli 1985. Znao kako je to tada bilo, telefonski razgovori bili su skupi, pa su kontakti održavani preko pisama. Pisala ih je Dordeva mama Španjolka i onda je moja majka ta pisma nosila kod karmelićana da ih prevedu«, kaže Irena Tucakov.

Dorde na Dida Hornjakovom salašu s obitelji

Ali daljina je učinila svoje i pisma su se prorijedila, pa su se izgubili i kontakti. Sve dok društvene mreže ponovno nisu spojile Irenu s bratom u Kostariki. Preko snahe Sandre Tucakov, koja je profesorica engleskog, na društveni mrežama našli su Dorda.

»Dopisivanje je trajalo godinama i Dorde je uvijek pisao kako bi za jedan Božić došao u Sombor. Nije došao za Božić, došao je u ljeto, ali je došao«, kaže Irena.

A prvi dolazak poslije 40 godine Dorde je planirao tri godine. Prije tri godine kongres amerikanista održan je u Brazilu i tada je najavljeno će ići, za tri godine, biti u Novom Sadu. Dorde je spremio rad, prijavio se na kongres i dobio poziv za put u Novi Sad.

»Ujak je od odlaska u Španjolsku bio četiri puta, a Dorde i njegova braća samo dva puta. Nismo se vidjeli 40 godina i plašila sam se malo našeg susreta, ali sve je prošlo odlično«, kaže Irena koja je tih nekoliko dana, koliko je trajao Dordev posjet, provela s radošću, suzama, s puno emocija.

Iste osjećaje dijeli i rođak iz daleke Kostarike.

Dorde je imao prilike sresti se i upoznati sa širom obitelji, pa se kod rođice **Aranke Hornjak Mijić** na dida Hornjakovom salašu okupilo 42 Dordevih bližih i daljih rođaka. Bio je to susret preplavljen emocijama, suzama.

»Emotivna stabilnost i potpora je značajna u životu jedne osobe. Moji rođaci su me kada sam došao preplavili ljubavlju. Ovaj posjet promijenio mi je život, pomogao mi da prihvatim neke stvari iz prošlosti, zatvorim neka poglavlja«, kaže Dorde za koga je brat od strica **Nikola Čuvarđić** uradio obiteljsko stablo s podacima o rođacima nekoliko naraštaja unatrag.

»Bili su 1985. godine tri mjeseca na salašu na Bezdanском putu, kod nas u Somboru. Kada je ušao u našu kuću u Somboru, prepoznao je sobu u kojoj je bio«, kaže Nikola.

I još ponešto se urezalo u Dordevo sjećanje: u avion za put u Kostariku, s nekoliko presjedanja, sjeo je sa željom da drage ljude koji su ga prigrlili kao da nije bilo prekida od 40 godina vidi što prije. U šali su rekli da će oni svi za Kostariku, ali ima ih toliko da će morati unajmiti cijeli zrakoplov.

Dorde je od Sombora, preko Španjolske i Kanarskih Otoka do Kostarike sačuvao *Priče za laku noć* iz djetinjstva, a s ovog putovanja za Kostariku nosi monografiju o Somboru, obiteljsko stablo, obiteljske fotografije koje su snimljene tijekom njegovog boravka u Somboru i srce u kome su svi njegovi Čuvarđići, na koje i sam likom slič.

Z. V.

Dordeva majka Janja (u sredini) oko 1915.

Dordev dida Šima (kranje desno) oko 1915.

Prošlost zvana jučer

To sada već polako podsjeća na paralelni život: dok lokalna vlast organizira manifestacije u čast vina, Slobodni građani Subotice iz inata piju pivo na ulici; dok se lokalna vlast diči što su upravo Palić i Subotica domaćini Festivala europskog filma, Slobodni građani Subotice gledaju dokumentarce ispred zgrade Suda. Prvi iz proračunskih sredstava, što će reći o trošku građana, drugi u vlastitoj režiji, što će reći o svom trošku.

Da, upravo pred službeni početak Festivala europskog filma Slobodni građani Subotice upriličili su *Večer inatskog filma*, nastavljajući tako praksu da se građanski prosvjed obogati »alternativnim sadržajima«. I bez uobičajene medijske potpore koje najavljuju slične događaje, uglavnom preko društvenih mreža ili po sistemu od usta do uha skupio se u subotu, 12. srpnja, iznenađujuće veliki broj Subotičana željnih da i na ovaj način pokažu za što su i protiv čega su. Sama atmosfera u sjećanje je prizvala kombinaciju najpozitivnijih elemenata nekoć globalnog hipi pokreta (što je i inače česta slika na prosvjedima), gledanja filmova na otvorenom (umjesto automobila dobro su došli i bicikli i skuteri) i ozračja na palićkoj Ljetnoj pozornici. Ljudi su, dakle – pojedinačno ili familijarno – posjedali na travu (oni »u prvim redovima«) ili pak stojeći, mnogi od njih s unaprijed pripremljenim grickalicama i pićem, došli odgledati ono što su sami režirali tijekom osam punih mjeseci, otkako su izašli na ulice.

Program je zaista bio reprezentativan: u razmjerno kratkim dokumentarnim filmovima nizale su se scene za koje čovjek, zbog njihove brojnosti ili pak podsvijesti, ima dojam da ih je već zaboravio. Tek slike fušeraja nadvožnjaka kod *Pionira* ili pak one kod nove fontane u središtu grada u momentu probude svijest o tome u kakvom okruženju živimo, tko nam to i što nam to radi. Kao šlag na tortu, kako je to kod nas već odavno praksa, poslužilo je izrugivanje i vrijeđanje nositelja vlasti spram prosvjednika kao

oprobani recept zamjene teza kada se postavi jednostavno pitanje odgovornosti. U konkretnom slučaju poslužio je gradonačelnik **Stevan Bakić**, odnosno njegove kvalifikacije da su dekani subotičkog Ekonomskog i Građevinskog fakulteta najobičnije bitange, pa onda i fukare. Već samo njegovo pojavljivanje na ekranu izazvalo je salve pogrdnih uzvika, zvižduka i opće negodovanje, uglavnom sliku kakvu smo (na filmu ili u literaturi) viđali na počecima modernog kazališta ili pak nakon završetka Drugog svjetskog rata: glasni komentari i negodovanje priprostog puka na pojavu negativnih likova. A za Subotičane na građanskim prosvjedima gradonačelnik je u toj ulozi, iz tko zna kojih razloga, na mjestu broj jedan. Da je u tim trenucima pločnikom prolazila skupina slijepih ljudi, vjerojatno bi pomislili da su zalutali i da ih je put nanio na gradski stadion u vrijeme odigravanja neke značajne utakmice. Ali, ne: nakon Bakića svoje zasluženno mjesto u ovom kolažu kratkih dokumentarnih filmova (uglavnom u produkciji studenata s beogradskog Fakulteta dramskih umjetnosti) dobili su i, naravno, **Aleksandar Vučić**, **Ana Brnabić**, **Slavica Đukić De-**

janović, pa medijski giganti poput **Željka Mitrovića** i **Dragana J. Vučićevića**. I svi oni, naravno, uz istu reakciju, čije detalje nije primjereno prepričavati osobama ispod 18 godina.

Što nam sve ovo govori? Govori nam da su u Subotici, ali i u čitavoj državi, stvoreni čvrsti temelji za gradnju neke buduće vlasti, različite od ove, i da je vrijeme pokazalo da se gabariti tog prostora sve više šire. Jer, u situaciji kada su se studenti s ulica povukli na fakultete, kada su se poljoprivrednici vratili na njive ne bi li pozavršavali poslove oko žetve, kada veliki broj građana godišnji odmor koristi za ljetovanje... kružne šetnje, ispijanje piva iz inata ili pak motivski isto gledanje filmova događaji su koji zacijelo nerviraju ne samo *Informerom* drogirane građane nego i one na koje se to jedino i odnosi: odgovorne. A to je svakako vlast, i to na svim nivoima.

Stoga i svi ti antisrbi, teroristi, ustaše, nacisti i huligani – među kojima ne manjkaju ni malodobne osobe – ustrajno i uporno svakom svojom akcijom prave nove korake da se slike Novog Sada, Kragujevca, Kraljeva, Niša, Beograda, a sada i Užica, iz borbe građana protiv instrumenata države pretoče u novi film u kom su sami sudjelovali i koji jedva čekaju da ga na miru odgledaju. Radni naslov mogao bi glasiti *Sloboda – iz inata*.

Z. R.

Dužijanca u Tavankutu

Bogu na slavu, čovjeku na ponos

Tavankučani su u nedjelju, 13. srpnja, zahvalili Bogu za ovogodišnju žetvu. Predvoditeljski par – bandašica **Ana Skenderović** i bandaš **Nikola Vujić**, s malom bandašicom **Danicom Iršević** i malim bandašom **Nikolom Vojnićem Mijatovim**, prinijeli su na oltar kruh pečen od novoga brašna, kao i simbole *Dužijance*: krunu od slame i žitni vijenac, a sve to učinili su u mjesnoj crkvi Presvetog Srca Isusova u Tavankutu.

Mnoštvo djece i mladih u narodnim nošnjama, kao i lijepi broj vjernika, došli su zahvaliti za sve plodove zemlje, ali i za zajedništvo koje imaju u ovom vrlo aktivnom selu.

Misno slavlje predvodio je župnik župe sv. Jurja u Subotici vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** u zajedništvu s tamošnjim župnikom vlč. **Marijanom Vukovim** i mons. **Andrijom Anišićem**, predsjednikom UBH-a *Dužijanca*.

U duhu vjere i identiteta

U prigodnoj i nadahnutoj propovijedi vlč. Vojnić Mijatov je među ostalim istaknuo kako nam je povijest toliko

»Za svijet čovjek više nije osoba, nego funkcija. Savjest više nije Božji glas, nego osjećaj. Dijete nije dar, nego izbor. Narod nije zajednica, nego statistika. Mi nismo statistika, nego znamo komu pripadamo, komu smo povjerovali i čemu se nadamo. Narod koji je ukorijenjen u Kristu, prožet bratoljubljem i domoljubljem, neće umrijeti. Ono pak za što vrijedi umrijeti jesu Bog, obitelj i domovina. Zato vođe i pastiri trebaju živjeti za svoj narod, a ne od naroda, živjeti za Boga i Crkvu, a ne od Crkve. Narod s dušom nije onaj koji ima bogatstvo, nego onaj koji ide putem svetosti. Zato mladosti, nositelji *Dužijance*, i dalje čuvajte svoje korijene, svetu vjeru i tradiciju. Kad mlad čovjek hoda, sve je dobro, ali kad mlad čovjek stane... On je kao voda u rijeci. Kad teče, dobro je, ali kad voda stane, to znači da se kvari jer nije spojena sa svojim izvorom. Hodajte kroz sadašnjost i gledajte naprijed u budućnost«, poručio je vlč. Vojnić Mijatov.

Svi vjernici okupljeni oko *Dužijance* i ovo-ga puta posvjedočili su svoju vjeru u procesiji za Presvetim Oltarskim sakramentom, kao i ljubav prema svome narodu i ovdašnjim običajima bunjevačkog roda, hrvatskog naroda.

U tom duhu, vjere i identiteta, bila je i ovogodišnja kruna *Dužijance* u Tavankutu, koju je izradila **Jozefina Skenderović**, a na kruni je prepoznatljiv hrvatski troplet, te simbol Svete godine – hodočasnika nade i 1.100 godina Hrvatskog kraljevstva.

Bandaški par

Bandaš Nikola i bandašica Ana uz svoju, tavankutsku *Dužijancu* imaju još jednu, a to je *Dužijanca* u Mirgešu, no kako su rekli to je za njih čast, a ne obveza. Uz to, oni

puta posvjedočila da ondje gdje se čovjek odriče pogleda prema nebu i sama zemlja postaje sve više pusta i nepodnošljiva. Jedno nevrjeme i sve nestane – zato je sve dar od Boga, koji smo dužni dijeliti s drugima. Također, propovjednik je istaknuo da *Dužijanca* ima smisla ako ne zaboravimo bogoljublje, čovjekoljublje i domoljublje. Ova svetkovina bačkih Hrvata, kako je rekao, ne govori samo o pšenici koja je pustila korijene, nego i o našim hrvatskim korijenima.

će biti i na središnjoj proslavi *Dužijance*, te i na pojedinim seoskim *dužijancama*. Oboje su aktivni u zajednici, ali i u mjesnom HKPD-u *Matija Gubec*, te na *Dužijancu* gledaju kao na nešto svoje.

»Poseban je osjećaj biti bandaš. I do sad sam se oblačio u nošnju, ali sada moraš u potpunosti biti usredsređen na svoju ulogu – prinijeti kruh na oltar u ime svih ljudi koji su za to radili. Imali smo dosta posla oko pripreme, ali smo sve u rekordnom vremenu odradili i zahvalan sam svima koji su tome doprinijeli. Posebno mi je bilo drago vidjeti toliko djece i mladih u crkvi. Mislim da *Dužijanca* u Tavanuku ima svoju budućnost, no da će možda morati i podleći nekim minimalnim promjenama u kojim se suština neće izgubiti«, rekao je bandaš Nikola Vujić, student Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje odgajatelja i trenera, na smjeru poslovne informatike.

S njim se složila i bandašica Ana, koja je do odlaska na studij bila aktivna u Društvu, a sada po potrebi. »Budući da je i moj brat bio bandaš, znala sam što me čeka. Brzo smo završili sve pripreme oko čišćenja žita i pletenja *vinaca*, a onda je došla nedjelja i nekako se osjećam počastvovano. Predstavljam ovo naše malo selo. Puno mi je srce kad vidim da se i drugi raduju s nama, da smo svi skupa ponosni na ono što imamo. Drago mi je što su mi ponudili da budem bandašica, a i naravno što sam to prihvatila. Lijepo je vidjeti punu crkvu, puno mladih, koji možda inače nisu tu svake nedjelje, ali su danas bili skupa s nama zahvaliti.

Nadam se da će i sljedeća godina biti jednako uspješna, jer rekla bih da je ova baš uspješna«, kaže bandašica Ana Skenderović, studentica druge godine Filozofskog fakulteta, smjer psihologija u Osijeku.

Tavanukućani su svoje slavlje zahvale završili u večernjim satima u *Bandašicinom kolu* koje je održano u dvorištu župe, a okupljene je na igru, baš kao nekada, pozvala bandašica, dok je za glazbu bio zadužen ansambl *Amanet*.

Ž. V.

Proslava završetka žetve u Lemešu

Bože, hvala ti!

Prva Dužijanca u Lemešu održana je 1993. godine, a nakon pauze od 2001. održava se svake godine i mjesna hrvatska udruga ove godine proslavila je 25. Dužijancu

HBKUD Lemeš iz Lemeša proslavilo je u nedjelju, 13. srpnja, 25. Dužijancu. Bandaš i bandašica ovogodišnje Dužijance bili su **Valentin Janda** i **Karmela Ileš**, a mali bandaš i bandašica **Ivan Jurišić** i **Margareta Janda**. Svečano misno slavlje koje je održano u crkvi Blažene Djevice Marije, uz mjesnog župnika **Antala Egedija**, predvodio je prečasn **Josip Štefković**.

»Okupili smo se da zahvalimo Gospodinu za dar žita, za plodove zemlje, za kruh naš svagdanji i za svaki trenutak Božje prisutnosti u našim životima. Posebno svečano slavimo 25. Dužijancu u Lemešu. Dužijanca nije samo folklor, običaji i svečanost, ona je istinski čin zahvalnosti. Zato smo se i okupili u ovoj crkvi na svetoj misi.

Želimo izreći: 'Bože, hvala ti! Hvala ti za svako zrno, svaku kap kiše, sunce i za snagu koju si nam dao da obrađujemo ovu zemlju', kazao je prečasn **Štefković**.

Prva javna proslava završetka žetve u Lemešu održana je 1993. godine. Do tada se završetak ovog važnog posla obilježavao na salašima u krugu obitelji. Lemešani su obučeni u bunjevačke nošnje rado išli na subotičku Dužijancu, što ih je potaknulo da i prije formalnog osnutka udruge organiziraju svoju prvu Dužijancu. Uslijedila je pauza od sedam godina. HBKUD Lemeš osnovano je 1999. godine, a prvu Dužijancu kao udruga organizirali su 2001. godine. Prvi bandaški par bili su **Lajoš**

Kemenj i **Katarina Vujević**, a mali bandaš i bandašica **Đerđ Horvat** i **Milica Kočiš**. Na Dužijanci 2001. godine bandaš je bio **Pajo Turčik**. I na ovu jubilarnu došao je u bunjevačkom ruvu.

»Bio sam bandaš na drugoj Dužijanci. Nije tada lako bilo biti bandaš. Postojala je posebna komisija koja je bandaša i bandašicu birala među najboljim igračima i najbolje odjevenim momkom i curom i oni su birani za bandaša i bandašicu za narednu Dužijancu. Prvi bandaš u Lemešu bio je moj brat od tetke, drugi ja i bila je to za mene velika čast. Godinama nisam dolazio na Dužijancu, ali za ovu jubilarnu sam došao i obukao se u bunjevačko ruvo. Obukle su se i moja supruga i kćerka i

nadam se da će jedna od dvije kćeri naredne godine biti bandašica«, kaže Turčik.

Dužijanica se od 2001. godine održava u kontinuitetu i za svaku proslavu završetka žetve biraju se mali i veliki bandaški par.

»Danas proslavljamo 25. *Dužijancu*. Okupili smo se u duhu da zahvalimo na novom žitu i kruhu, da proslavimo završetak još jedne žetve. Simbol je to marljivosti naših ruku, plodova naše zemlje«, kazala je predsjednica HBKUD-a Lemeš **Ana Ileš**.

»Čast mi je biti bandašica na 25. *Dužijanci*. Nisam prva bandašica iz moje obitelji. Prije mene to su bile moje dvije sestre«, kazala je bandašica Karmela Ileš.

Osim članova mjesne hrvatske udruge, u proslavi *Dužijance* obučeni u nošnje sudjelovali su

članovi HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora, GKUD-a *Sombor*, KUD-a Hrvata *Bodrog* iz Monoštora. Gosti *Dužijance* bili su predstavnici HNV-a, Grada Sombora, ZKVH-a, UBH-a *Dužijance* i HLU-a *CroArt* iz Subotice.

Programi ovogodišnje *Dužijance* trajali su četiri dana. U četvrtak je održana likovna kolonija na kojoj su sudjelovali članovi HLU-a *CroArt* iz Subotice i lokalni slikari amateri, u petak folklorna večer na kojoj su sudjelovala kulturno-umjetnička društva iz Subotice, Sombora i Lemeša i u subotu književna večer na kojoj je **Nela Skenderović** predstavila svoju knjigu *U grlu jato tica stoji*.

Za 25. *Dužijancu* HBKUD Lemeš tiskao je katalog o 25 godina lemeške *Dužijance*. U katalogu su imena i fotografije svih dosadašnjih bandaša i bandašica, kao i fotografije pratećih programa *Dužijance*. Autor fotografija je **Ivan Horvat**.

Četverodnevna proslava jubilarne *Dužijance* realizirana je uz potporu Grada Sombora i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Z. V.

Dužijanica 2025. – najava događanja

19. srpnja – *Natjecanje u pucanju bičevima* – Risarski salaš u Đurđinu – 18 sati
 20. srpnja – *Dužijanica* u Žedniku – crkva sv. Marka Evanđelista, Žednik – 9.30 sati
 23. srpnja – Otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – Galerija dr. Vinko Perčić, Subotica – 19 sati
 24. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica – tijekom dana
 27. srpnja – *Dužijanica* u crkvi Presvetog Trojstva u Maloj Bosni – 10 sati
 – Konjičke utrke *Dužijanica* – Gradski hipodrom, Subotica – 14 sati

31. srpnja – Izložba slika s XXVIII. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – 18 sati
 31. srpnja do 2. kolovoza – XXIX. Međunarodna likovna kolonija *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica
 3. kolovoza – *Dužijanica* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin – 10 sati
 – *Dužijanica* u Mirgešu – dvorana mjesne zajednice, Mirgeš – 18 sati
 7. kolovoza – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*, Subotica – 19 sati

Završen 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame i 14. Seminar bunjevačkog stvaralaštva

Tjedan kada slama progovori, a tradicija zapeleše

»Ova događanja nisu samo prilika za stvaralački izraz, već i snažan podsjetnik na to tko smo, otkud dolazimo i koliko je važno to sačuvati, ali i podijeliti s drugima. Naši gosti ovih su dana mogli dotaknuti više aspekata naše baštine: govor, pjesmu, ples, nošnju, upoznati tradicijsku arhitekturu, kušati tradicijska jela«

Neizostavne dvije manifestacije u okviru *Tavankutskog kulturnog lita 2025.* – 40. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame i 14. Seminar bunjevačkog stvaralaštva završene su u subotu, 12. srpnja, svečanim programom održanim u Domu kulture u Tavankutu. Ovom su prigodom gosti – polaznici sekcija, skupa sa

Ova večer svečani je završetak našeg tjedna druženja, ali vjerujemo i nastavak buduće suradnje.

Na početku programa predstavio se seminarski tamburaški orkestar pod ravnanjem profesora **Vojislava Temunovića**, a nakon njih reprezentativna skupina HKPD-a *Matija Gubec* koju je pripremio voditelj **Darko Prčić**.

Folklorna sekcija Seminara ove je godine okupila polaznike iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije, Njemačke i Vojvodine, koji su izveli koreografiju posvećenu temi ovogodišnjeg seminara – *kraljice* i koje je pripremio voditelj **Ivica Dulić**. Pjevanje, kao neizostavni dio folklorne tradicije, i ove su godine seminarci vježbali s profesoricom **Tamarom Štricki Seg**.

Razmjenjivali su se tako na bini plesom, pjesmom i svirkom tamburaši i folklor-

svojim domaćinima i organizatorom – HKPD-om *Matija Gubec*, predstavili što su naučili tijekom tjedan dana.

Prezentiranje naučenog

Kako je istaknuto ovom prigodom, »ova događanja nisu samo prilika za stvaralački izraz, već i snažan podsjetnik na to tko smo, otkud dolazimo i koliko je važno to sačuvati, ali i podijeliti s drugima. Naši gosti ovih su dana mogli dotaknuti više aspekata naše baštine: govor, pjesmu, ples, nošnju, upoznati tradicijsku arhitekturu, kušati tradicijska jela. Posjetili su Orluškov salaš, ali i Paličku obalu te svetište na Bunariću.

ši domaćini i polaznici, da bi na koncu, u okviru Risarske večeri, bili predstavljeni kruna za tavankutsku *Dužijancu*, koju je izradila slamarka **Jozefina Skenderović**, te nositelji ovogodišnje mjesne žetvene svečanosti – bandaš **Nikola Vujić**, bandašica **Ana Skenderović**, te mali bandaš **Nikola Vojnić Mijatov** i mala bandašica **Danica Iršević**.

Slamarke u koloniji i s polaznicama

Seminar bunjevačkog stvaralaštva i kolonija slamarki i ove su godine ugostili i u okviru slamarke sekcije podučavali tehnici rada sa slamom polaznice iz Slovenije, Hrvatske i Vojvodine (Srijemske Mitrovice).

Voditeljica slamarke odjela **Marija Rukavina Prčić** rekla je da je na ovogodišnjoj koloniji nastalo 29 slika i dva dječja rada, te pojasnila vezu između Seminara i kolonije:

»Na koloniji slamarki članice slamarke odjela *Gupca* izrađuju slike koje će biti prikazane na izložbi organiziranoj u okviru središnje proslave *Dužijance* i tijekom ovih dana susrećemo se kako bismo se konzultirale oko tih slika i razriješile nedoumice ukoliko ih imamo. Na koloniju se nadovezuje Seminar, kad nam dolaze žene koje žele naučiti raditi sa slamom i uz našu pomoć izrađuju razne predmete, čestitke ili slike. Tu su nam na koloniji dvije drage prijateljice iz Srijemske Mitrovice koje su svoje slike započele kod kuće, a ovdje ih dovršile i njihove slike ostaju kod nas. Imamo šest polaznica iz Slovenije, jednu iz Hrvatske i još jednu

iz Hrvatske koja također sudjeluje na koloniji i njena će slika također biti prikazana s našim. Naši mladi članovi koji su bili polaznici plesa također su bili zainteresirani za slamu i poslije sati plesa njih troje došlo je okušati se u ovoj tehnici i napravili su sebi perlice«.

Ankica Pavelić, polaznica iz Hrvatskog društva *Ljubljana* iz Ljubljane: »Treći put sam polaznica ovog slamarke tečajaja i mogu reći da sam dosta ovladala ovom tehnikom, jedino me još muči pletenje. Nakon prvog bo-

ravka ovdje nastavila sam kod kuće raditi sa slamom i pravila sam magnete, kazala za knjige, ukrašavala jaja. Mnogi su tamo zainteresirani za ovo tako da će nagodinu vjerujem doći i nove polaznice. Mi smo blizu Domžala, gdje se prave šeširi, a mi sad razmišljamo da napravimo perlice koje bismo stavili na njih«.

Željka Turković iz Karlovca (Hrvatska): »Drugi put sam ovdje, a kada sam došla prošle godine, prvi put sam se susrela sa slamom i doista sam bila iznenađena. Do tada nisam imala dodira s njom, gledala sam o tome samo na televiziji, jako mi se dopalo i zato sam došla opet. Svašta sam naučila, gledam, stalno učim i tome nikad kraja. Sad pletem, pravim ružice, napravila sam jednu ukrasnu kutijicu s cvjetićima. Uglavnom više pletem, da se izvježbam, pa kad odem kući da znam s tim nastaviti i usavršiti. Imala sam za Uskrs radionicu u Karlovcu u muzeju, ukrašavala sam jaja i nakon toga sam morala to prezentirati mojim curama koje su bile oduševljene jer je i njima to bilo nešto novo«.

Milena Đurasović, sudionica kolonije iz Hrvatskog kulturnog centra *Srijem (Ateljea Sv. Anastazija)* iz Srijemske Mitrovice: »U Tavankutu smo prvi put bile 2005., sada sam prvi put na koloniji gdje radim sliku, a naša **Ana Melaičić** je ovdje 13. put i na njezino uvjeravanje sam došla. Slama mi inače apsolutno nije bila bliska, iz ulja i akrila sam prešla na slamu, šest mjeseci sam učila praviti cvijet i htjela sam odustati, ali kad je krenulo, bilo je kao lavina. Aktivno sam počela raditi prošlog proljeća i sada sam donijela jednu svoju sliku od slame koja je bila već na nekoliko izložbi. Opčinjena sam inače cvijećem i želim naučiti praviti ih razne od slame, a također i perlice. To sam sad naučila ovdje, a želim još naučiti raditi troplet«.

I. Petrekanić Sič

Izložba tkanih tepiha u Muzeju Srema u Srijemskoj Mitrovici

Umjetnost, ekologija, edukacija

»Važno nam je, osim što će naši korisnici i volonteri biti obrazovani za cijeli život, da imaju i prošireni raspon svojih aktivnosti t e da će ekološki djelovati«, kazala je Kristina Dragišić

U organizaciji Caritasa *Sveta Anastazija* iz Srijemske Mitrovice 10. je srpnja u baroknoj dvorani mitrovačkog Muzeja Srema otvorena izložba tkanih tepiha nastalih u okviru projekta Erasmus+ TEPIH (Tkanje, Ekologija, Poučavanje, Inkluzija, Harmonija). Prošle godine u rujnu Udruženje osoba s intelektualnim smetnjama *Regoč* iz Slavanskog Broda i mitrovački Caritas započeli su jednogodišnji projekt posvećen edukaciji ranjivih grupa stanovništva, štíćenika navedenih udruženja. Projektom je obuhvaćena i partnerska suradnja strukovnih škola u dva grada, *ŠOSO Radivoj Popović* iz Srijemske Mitrovice i Obrtnička škola Slavonski Brod. Izložba predstavlja rezultat marljivog i kreativnog rada osoba s intelektualnim teškoćama i mentalnim oboljenjima (OMIT), koje su kroz projektne radionice svladale vještine tkanja te napravile mnoštvo unikatnih tepiha izrađenih od recikliranih materijala.

Doprinos radnoj terapiji

Rezultati projekta su neformalni kurikulum za osposobljavanje trenera, prilagođeni program za osposobljavanje OMIT, set digitalnih materijala, osam osposobljenih trenera za poslove tkanja, dvanaest osposobljenih korisnika, edukacija i praksa trenera, šesnaest radionica i pet javnih akcija prikupljanja stare odjeće te kupnja dva velika i dvanaest malih razboja za tkanje. Ukupan grant projekta

je 60.000 eura. O cilju projekta govori i njegov akronim: tkanje – kao nova okupacijska terapija korisnika, ekologija – jer se za tkanje koriste materijali iznošene odjeće, poučavanje – edukacija volontera, zaposlenih i krajnjih korisnika novim znanjima i vještinama, inkluzija i harmonija – koje svjedoče da se bez obzira na naše sepcificnosti može zajedno raditi, stvarati i živjeti.

»Još mjesec dana ostalo je do kraja projekta koji će se završiti zajedničkom konferencijom u Slavanskom Brodu. Ovo nam je osmi projekt Erasmus i četvrti koji provodimo s Hrvatskom. Radosna sam i ponosna zbog toga i nadam se da ćemo s našim partnerom surađivati i na drugim projektima«, istaknula je koordinatorka Caritasa *Sveta Anastazija* **Kristina Dragišić**.

Kako je istaknula, dnevni boravak Caritasa *Sveta Tereza* skrbi o osobama s intelektualnim smetnjama. »To su mentalno oboljele osobe koje se trebaju prilagoditi bilo kakvoj radnoj terapiji. Budući da je edukacija naših trenera trajala tri mjeseca, mi smo za to vrijeme njih prilagođavali, upoznavali ih s radom na tkalačkim strojevima i kada su treneri došli, oni su sudjelovali u pripremnim radovima prije tkanja. Materijali koje rabimo za tkanje su korištena odjeća. Projekt ima jedan ekološki aspekt. Važno nam je, osim što će naši korisnici i volonteri biti obrazovani za cijeli život, da imaju i proširen raspon svojih aktivnosti te da će djelovati ekološki«, kaže Dragišić.

S ciljem olakšavanja rada s djecom, tkalačke strojeve dobila je i ŠOSO *Radivoj Popović* iz Srijemske Mitrovice.

»U okviru škole imamo dnevni boravak *Sunce*. Tamo radimo s djecom od 17 godina i više. Dolaze nam djeca koja završe osnovno i srednje obrazovanje u školi *Radivoj Popović* i tu provode svoje vrijeme. Škola je dobila nove stolne tkalačke strojeve što će našim korisnicima olakšati rad prilikom tkanja. To puno znači našim korisnicima, budući da većina njih ima poteškoća s hodaњem. Ova izložba je važna jer će građani moći vidjeti što oni rade, koliko su uključeni u zajednicu i koliko doprinose razvoju zajednice i našeg grada. Oni se osjećaju potpuno ispunjeno jer znaju da su njihovi radovi negdje izloženi i da će to vidjeti veliki broj ljudi«, kazala je uposlenica škole **Ivana Darabašić**.

Poticaj za inkluziju i kreativnost

Uz zaposlenike, korisnike mitrovačkog Caritasa i goste iz Srijemske Mitrovice, otvorenju izložbe prisustvovali su i predstavnici vodećeg partnera projekta iz Slavenskog Broda. Prva takva izložba održana je u tom gradu.

»Imamo iskustva u organiziranju radionica i raznih edukacija, pisanju i provođenju projekata, ali ovo nam je prvi projekt Erasmus koji radimo u suradnji s caritasom iz

Srijemske Mitrovice. S njima smo uspostavili suradnju i dobili određenu korist što se tiče provođenja projekata Erasmus, a opet dali smo svoj doprinos i kroz edukaciju, pružili im dodatno znanje i vještine koje će moći koristiti u radu s osobama s intelektualnim teškoćama i mentalnim oboljenjima. Izložbe su rezultat našeg višemjesečnog rada koji smo proveli prvo kroz edukacije trenera kako bismo ih osposobili da mogu samostalno organizirati radionice s osobama s intelektualnim teškoćama i mentalnim oboljenjima. Rezultat tih radionica su tkani tepisi, rukotvorine izrađene na tradicionalan način i ponosni smo na to jer je to rad i naših trenera i naših korisnika. Važno je da su oni stekli vještine kojima će možda moći nekada konkurirati na tržištu rada ili za neke svoje vlastite potrebe«, kazala je voditeljica udruge *Regoč* **Tanja Pasler**.

Svi zainteresirani izložbu mogu pogledati u Muzeja Srema do 24. srpnja.

S. D.

HKC *Bunjevačko kolo* na turneji u Poljskoj

Izvođački ansambl folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* gostovao je od 2. do 10. srpnja na Međunarodnom festivalu folkloru »U domaćoj klimi« u Poljskoj. Glavni festivalski program održan je u gradu Tetynu, a ansambl je nastupao i na dodatnim festivalima u mjestima Banie i Choszcznie, a sve u organizaciji Kulturnog centra u Kozielicama. Uz naše folklorashe na festivalu su nastupili i društva iz Ukrajine, Slovačke i četiri skupine iz Poljske. Osim festivalskih nastupa, sudionici su imali i zajedničku svetu misu za sve sudionike, ali i prostora za druženje, upoznavanje i zabavu, te zajedničko druženje svih izvođača, na kom su jedni drugima svirali, skupa pjevali i učili plesati.

Članovi folklornog odjela HKC-a, njih 36, koliko ih je išlo, na spomenutim nastupima predstavili su se bunjevačkim igrama i pjesmama, plesovima iz Međimurja, te šopskim i vlaškim igrama. Svaki puta imali su program u trajanju od 45 minuta.

Ono što je izdvojilo njihov nastup od drugih, kako je rekao voditelj folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* **Marin Jaramazović**, jest raznolikost koju su nudili.

»Reakcija publike bila je dobra, jer mnogi tamošnji KUD-ovi sve su plesove igrali u jednoj nošnji, a mi imamo tu raznolikost, koja je publici interesantna jer se za jedan nastup u trajanju od 45 minuta presvlačimo u različite nošnje i 4-5 puta. Činjenica je da se tu radi i o stilski drugačijim plesovima, ali eto mi imamo tu raznolikost koja je zanimljiva za vidjeti. Svakako je tu i sposobnost naših plesača, a bunjevački plesovi svima su atraktivni«, priča Jaramazović.

Bila je to ovogodišnja inozemna turneja, a kako je Jaramazović rekao, HKC *Bunjevačko kolo* se trudi bar jednom godišnje imati neku ovakvu turneju.

»Volim da idemo na festivale, da to nisu samo obična ljetovanja, jer ovdje oni imaju priliku pokazati drugima što su radili i naučili, a ujedno i druge vidjeti kako rade. Ovo je svima dobro, jer imali smo priliku vidjeti i gdje smo mi, odnosno naš rad u odnosu na druge, ali isto tako mladi ovo vole jer su skupa, imaju mogućnost za druženje i upoznavanje, a svakako iskoristimo prigodu obići neke gradove i znamenitosti«, kaže Jaramazović.

Tako su folklorashe, osim spomenutih nastupa, jedan dan proveli na Baltičkom moru, bili dva dana u Krakovu gdje su obišli grad i znamenitosti, među kojima i veliku staru tržnicu tekstila – danas veliku suvenirnicu, baziliku Djevice Marije u Krakovu, fantastičan rudnik soli u mjestu Wieliczka kraj Krakowa i koncentracijski logor Auschwitz – Birkenau.

Ovu turneju folklornog odjela pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, hrvatsko Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU te Hrvatsko nacionalno vijeće.

Folklorni odjel HKC-a nema ljetnu stanku, jer su tu i drugi nastupi koji se redaju. Tako će u narednom periodu nazočiti snimanju filma u Mórahalomu, te aktivno sudjelovati na *Dužijanci*, *Vinkovačkim jesenima*, a pred njima je i koncert povodom 55 godina *Bunjevačkog kola*.

Na jesen ih čeka i neminovna smjena generacija, ali kako je Jaramazović rekao, dok jedni odlaze, drugi dolaze:

»Svakome je žao kada mu ode dobar, formiran plesač, ali u ovome poslu je to tako i nemamo izbora. Sreća je da imamo mlađih, koji će vrlo brzo doći na upražnjena mjesta«.

Ž. V.

Hrvatsko akademsko društvo

Objavljen 17. svezak Leksikona

Iz tiska je izašao 17. svezak *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, objavio je nakladnik Hrvatsko akademsko društvo iz Subotice. U ovome svesku, koji obuhvaća slova N, Nj i O, od članka nacija do glasila *Otac Gerard*, na 154 stranice 41 autora napisalo je ukupno 148 priloga, koje prati 21 uputnica i 95 ilustracija. U ovu brojku ulazi i nešto veći broj priloga na koncu sveska (25 članaka i 1 uputnica), kojima se dopunjuju raniji svesci.

U svesku je obrađen veći broj pojmova i izvedenica od riječi nacija (nacionalizam, nacionalna manjina, nacionalna zajednica, nacionalni identitet, nacionalnost itd.) i narod (narodni preporod, Narodnosni dom u Kačmaru, Narodnosni dom Bačko-kiškunske županije, narodnost...), osobito novina i časopisa (dvije novine istog imena *Narod*, *Narodna rič*, dva istoimena lista *Narodne novine*, *Narodni glas*, dva godišnjaka istoga imena *Narodni kalendar*), kao i drugih listova i časopisa (*Napred*, *Naš kalendar za Bunjevce – Šokce – Hrvate*, *Naš kalendar*, *Naša domovina*, *Naša pozornica*, tri lista koja su nosila naslov *Naše novine*, *Naše slovo*, *Naši radovi*, najznačajniji list južnougarskih Hrvata *Neven* te istoimeni podlistak budimpeštanskih

Narodnih novina, *Nova pošta*, *Nova riječ*, *Novo uređeni ilirski kalendar* ili *Svetodanik*, *Novog stolića glasnik*, *Njiva*, *Obchenski ilirski kalendar*, *Otac Gerard* itd.), udruge i ustanove (Nacionalna organizacija Bunjevaca i Šokaca, Naša djeca, NIU *Hrvatska riječ*, Omladinsko društvo *Jugoslavija*, OKUD *Ivan Goran Kovačić*, OKUD *Mladost*), toponimi (Naseobina Staniše Neorčića Tapše, Nenadić, Nova Kula, Nova Subotica, Novi Sad, Novi Žednik, Novo Selo – mjesto i subotička četvrt, Odžaci, Ostrogon), etnografski pojmovi (načve, kartaška igra nasluge, obara, obojak, obranac, oce itd.), biografije značajnih osoba iz prošlosti i sadašnjosti bačkih Hrvata (osobito iz porodica Nimčević, Orčić i Ostrogonac) te nekoliko makropedijskih priloga (nacija, nacionalna svijest, narodna vijeća, optant, orlovski pokret).

Potporu izlasku ovoga sveska *Leksikona* pružili su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice te Grad Subotica. Svezak se može kupiti u subotičkoj knjižari *Limbus* na Korzou ili izravno od nakladnika, a elektroničko izdanje u pdf formatu moći će se preuzeti s internetske stranice nakladnika.

H. R.

HKUD *Vladimir Nazor*

Dužionica u Somboru

HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora organizira 91. *Dužionicu*, čija će središnja svečanost biti održana u nedjelju, 20. srpnja, u Somboru. Okupljanje gostiju je u Hrvatskom domu u 8.30 sati. Misa zahvalnica bit će služena u crkvi Presvetoga Trojstva s početkom u 10 sati. Nakon mise sudionici u narodnoj nošnji zaigrat će kolo u središtu grada, a potom će uslijediti povorka kroz grad do zgrade Županije, gdje će bandaš i bandašica predati kruh od novoga žita gradonačelniku Sombora **Antoniju Ratkoviću**.

Program *Dužionice* započinje ranije u petak, 18. srpnja, kada će u Hrvatskom domu (od 20 sati) biti održana književna večer. Bit će predstavljena dva naslova u nakladi Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata: katalog *Živa baština: Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji* te monografija *Bunjevačke kraljice – Duhovski običaj bunjevačkih Hrvata* autorica **Milane Černelić** i **Tamare Štrčki Seg**. Također, bit će predstavljeni ovogodišnji bandaš i bandaš somborske *Dužionice*. Književna večer organizira se u suradnji s KD-om *Ivan Antunović* iz Subotice.

H. R.

XIV. Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu

Bogata baština s fokusom na *kraljice*

Seminar je okupio 53 polaznika iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Njemačke

U organizaciji HKPD-a *Matija Gubec*, u Tavankutu je od 7. do 12. srpnja održan XIV. Seminar bunjevačkog stvaralaštva. Priređen na autentičnoj lokaciji baštinika tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata, seminar je ove godine okupio lijep broj od 53 polaznika koji su došli iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Njemačke.

Seminar obuhvaća tri područja: ples, tamburašku glazbu i tradicijske vještine – izradu predmeta od slame, osiguravajući polaznicima praktična i teorijska znanja. Ovogodišnja središnja tema bio je običaj *kraljica*. Plesača je bilo najviše 27, tamburaša 20 dok je u sekciji slamarstva bilo sedam polaznika. Također, gosti su mogli čuti i ikavicu, kušati tradicijska jela te upoznati tradicijsku arhitekturu (salaši i dr.) bunjevačkih Hrvata.

Kolo na Dove

Voditelj seminara je **Ivica Dulić**, koji ujedno vodi i najbrojniju sekciju plesa.

»Seminari uvijek okupljaju polaznike različitih uzrasnih skupina i interesiranja. Možemo reći da smo zadovoljni odzivom, iako je nekoliko polaznika iz Hrvatske otkazalo sudjelovanje zbog mjera koje je preporučilo njihovo Mi-

nistarstvo vanjskih poslova. Neki od polaznika bili su tu već ranije, nekima je ovo prvi put. Ciklus tema mijenja se svake četiri godine, a osim *kraljica*, tu su *dužijanica*, prelo i svatovski običaji. Neki od polaznika žele proći cijeli ciklus, odnosno sve četiri teme. Temu *kraljica* obrađujemo priređujući scenski prikaz 'kola na Dove', gdje prvo imamo *kraljice* sa svojim 'pismama', a onda slijede i drugi plesovi, kola i pjesme bunjevačkih Hrvata«, kaže Ivica Dulić.

Osim Dulića, voditelji radionica i predavači bili su **Voislav Temunović, Tamara Štricki Seg, Kata Suknović, Ljubica Vuković Dulić, Ladislav Suknović, Jozefina Skenderović, Marija Rukavina Prčić i Branka Vujić**.

Zanimljiva tema

Polaznici s kojima smo imali prilike razgovarati oduševljeni su organizacijom seminara i gostoprimstvom domaćeg *Gupca*. Ističu i kako su im bunjevačke *kraljice* veoma zanimljive i inspirativne. Isto tako, bila im je ovo prigoda za upoznavanje novih osoba koje se bave tradicijskom kulturom.

Tamara Kiš iz KUD-a *Mijo Stoparić* iz Velike Ludine (Hrvatska) prvi je put na tavankutskom seminaru, a sudjelovala je u sekciji plesa.

»Turistički sam već bila u Tavankutu, a na seminaru sam prvi puta. Za seminar sam saznala preko objava na mrežama Hrvatske matice iseljenika i Hrvatskog sabora kulture. Dojmovi su sjajni, obrada običaja je detaljna, cijeli tjedan smo posvećeni jednoj temi, što nije slučaj na nekim drugim školama. Folklor ovdašnjih Hrvata pripada kontinentalnoj zoni, baš kao i kod nas, ali je puno toga drukčije, od recimo držanja u kolu do nošnje. Dakle, imamo puno toga ovdje za vidjeti i naučiti«, kaže Kiš.

Martina Ursić dolazi iz petrovaradinskog HKPD-a *Jelačić*, a pohađala je sekciju tamburaške glazbe:

»Ovo mi je drugi put da sam na seminaru u Tavankutu. Nadam se da ću u budućnosti proći cijeli ciklus od četiri teme. Zanima me glazba bunjevačkih Hrvata, a posebno je zanimljivo čuti kako se ona razvijala. Ovo je prilika i da steknete nove prijatelje, u tamburaškoj sekciji ima nas s raznih strana, od Surčina, Petrovaradina i Subotice do Požege i Zagreba«.

Prijateljski KUD-ovi

Snježana Dandić je drugi puta na seminaru, a dolazi iz bratskog KPD-a *Matija Gubec* iz Bakovića kod Fojnice u BiH.

»Kaže se da onaj tko ponese tavankutski 'pisak' sa sobom, da se ovom selu vraća. To se obistinilo te smo moja kolegica i ja ponovno ovdje. Voljeli bismo proći sva četiri običaja. Tema seminara je jako zanimljiva i predavanja su kvalitetna. Običaj *kraljica* je autentičan i baš tradicionalan, kao da smo se vratili stoljeće unatrag. Kod nas nema sličnog običaja. Naša udruga izvodi plesove Hrvata središnje Bosne i oni se dosta razlikuju od bunjevačkih. Što se tiče nošnje i pokreta, bunjevački plesovi su elegantniji i profinjeniji, ali i dalje imaju tradicionalnoga.

Ovdje nam je prelijepo, planirale smo godišnje odmore za seminar. Inače, tavankutski *Gubec* nam je prijateljski KUD i nedavno su nam slali pomoć kada su nam prostorije poplavljene«, kaže Dandić.

Dvoje polaznika stiglo je i iz Njemačke, a jedna od njih bila je **Sanda Pokupec** iz hrvatske udruge *Dijaskorak* u Offenbachu.

»Prošle godine bili smo prvi puta i bili smo oduševljeni organizacijom, srdačnošću i gastronomijom da smo se vratili ovoj idili ovdje. Tema je jako zanimljiva, običaj je prekrasan, proslava početka proljeća, tu vidimo kako su se ljudi nekad zabavljali tijekom godine. Svako godišnje doba imalo je svoje teme, načine kako su se ljudi držali zajedno. Svakom koga zanima bunjevačka tradicija poručila bih da dođu tu u srce te baštine, da vide kako se žive i čuvaju običaji«, navodi Pokupec.

Mladi tamburaš **Leonardo Nović Ivanović** došao je na seminar kao član KUD-a *Ivan Goran Kovačić* iz Velike, mjesta pokraj Požege.

»Mi imamo dobru suradnju s tavankutskim KUD-om. Bio sam u Tavankutu više puta, bio sam i na *Festivalu bunjevački pisama* u Subotici. Na seminaru sam prvi put, svidjelo mi se, naučio sam neke stvari koje nisam prije susretao i čuo. Posebno mi se svidjelo *Malo bunjevačko kolo*, ima svega za svirati«, priča Nović Ivanović.

Što su naučili na seminaru polaznici su prikazali u subotu, 12. srpnja, na *Risarskoj večeri* a ujedno i zatvaranju kolonije. U okviru seminara Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata predstavio je svoju novu knjigu *Bunjevačke kraljice: Duhovski običaj bunjevačkih Hrvata* čije su autorice dr. sc. **Milana Černelić** i Tamara Štricki Seg. Također, polaznici su posjetili Suboticu i Palić te upoznali lokalnu povijest i znamenitosti.

D. B. P.

32. Festival europskog filma Palić

Europa na filmskom platnu

Trideset drugo izdanje Festivala europskog filma Palić počinje večeras (petak, 19. srpnja). Do 23. srpnja publika će na Paliću i u Subotici moći pogledati desetine filmova u više selekcija (*Glavni natjecateljski program, Paralele i sudari, Mladi duh Europe, Novi mađarski film, Eco dox, MIOB in shorts, EFA shorts...*). U predfestivalnom programu, od 3. do 17. srpnja, publika je kroz čak osam selekcija mogla pogledati najbolje europske filmove iz prijašnjih godina.

Ovogodišnji festival će na Ljetnoj pozornici Palić otvoriti svjetska premijera filma *Sedef magla* nedavno preminalog redatelja **Milorada Milinkovića**, koji će biti prikazan izvan konkurencije.

Glavnu natjecateljsku selekciju FEFP-a čini još deset filmova iz Portugala, Mađarske, Belgije, Finske, Njemačke, Slovenije, Grčke i Francuske.

Festival će 23. srpnja u 21 sat zatvoriti dokumentarni film *Ej, salaši* **Maje Uzelac**, koji će također biti prikazan izvan konkurencije. Kako se u najavi navodi, ovo ostvarenje je svojevrsno putovanje kroz ljude, vrijeme i prostore: vojvođansku ravnicu i napuštene salaše, mađarska imanja i gradove **Zvonka Bogdana** – Sombor, Suboticu, Novi Sad, Beograd...

U natjecateljskoj selekciji programa *Paralele i sudari* u kinu *Abazija* na Paliću bit će prikazano ukupno jedanaest ostvarenja, među kojima i hrvatska drama *Zečji nasip* u režiji **Čejen Černić Čanak** (nedjelja, 20. srpnja, 20 sati).

Kada je riječ o ostvarenjima iz Hrvatske, u selekciji *EFA shorts* u srijedu, 23. srpnja, bit će prikazan nagrađivani kratki film *Čovjek koji nije mogao šutjeti* **Nebojše Slijepčevića** dok će u selekciji *MIOB in shorts* publika

moći vidjeti animirano ostvarenje *Obiteljski portret* **Lee Vidaković** (nedjelja, 20. srpnja). Također, u selekciji *Novi europski dokumentarni film* našao se film *Godina prođe, dan nikako* **Renate Lučić** (srijeda, 23. srpnja).

Na 32. izdanju FEFP-a bit će dodijeljene i nagrade **Aleksandar Lifka** za izuzetan doprinos europskoj kinematografiji, a ovogodišnji dobitnici priznanja su ukrajinski redatelj **Sergei Loznitsa** u kategoriji inozemnih stvaralaca i glumac **Svetozar Cvetković** u kategoriji domaćih stvaralaca. Austrijski filmski autor **Peter Tscherkassky** dobitnik je ovogodišnje nagrade *Underground spirit* koju Festival dodjeljuje

za izuzetan rad na polju nezavisnog filma, kao i za jedinstven pristup filmskom jeziku i autentičnu autorsku poetiku izgrađenu van glavnih tokova industrije.

Više informacija o filmovima i pratećima programima (izložbe, koncerti, promocije knjiga, panel diskusije, radiionice) dostupno je na: www.palicfilmfestival.com.

D. B. P.

Izložba Maje Kovač

Grafički otisci duha Subotice

U prostoru udruge *Hardwired* (u Ulici Age Mamužića 13) u subotu, 12. srpnja, otvorena je izložba grafika *Subotička secesija i običaji* diplomirane grafičarke **Maje Kovač**.

Izložbu je otvorio povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović**. Kako je istaknuo, dio izloženih grafika prikazuje detalje objekata secesije koja se u Subotici, kao i u Europi, javlja krajem 19. i početkom 20. stoljeća. U drugom segmentu prikazani su radovi vezani za žetvene običaje u Subotici.

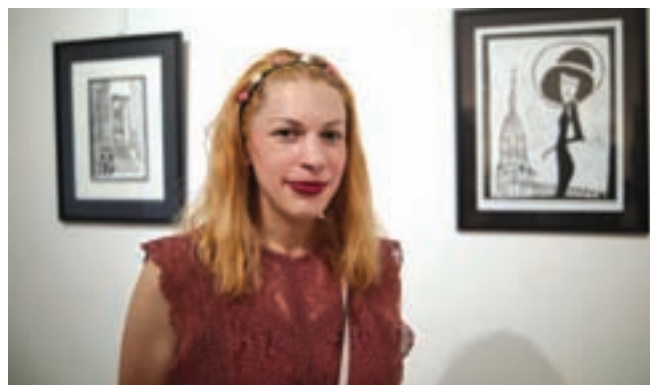
»I secesijska arhitektura i žetvena svečanost – *Dužijanica* prepoznatljivi su za naš grad, Suboticu. A zastupljene su i grafike s nekim drugim motivima«, rekla je na otvorenju izložbe Maja Kovač.

Linorez je grafička tehnika kod koje se crtež urezuje u ploču od linoleuma, a zatim otiskuje na papir. Nastala je u 19. stoljeću u Engleskoj, a šire su je afirmirali u 20. stoljeću članovi njemačke umjetničke grupe *Most (Die Brücke)*. U ovoj tehnici stvarali su i velikani poput **Picassa** i **Matissea**. Zahvaljujući brzini izrade, pogodna je za izradu plakata, ilustracija i slično.

Maja Kovač rođena je 1995. godine u Subotici. Diplomirala je 2018. godine na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu – odsjek grafika, u klasi profesora **Aleksandra Botića**. Članica je HLU *Croart* iz Subotice, a od ove godine i Saveza udruženja likovnih umjetnika Vojvodine.

Prilikom otvorenja izložbe nastupio je DJ *Delta43*.

J. D. / Foto: G. Aćimović

U župi Uzvišenja sv. Križa u Subotici

Blagoslovljena kapela Gospe od Brze Pomoći

Kapelu Gospe od Brze Pomoći u subotičkoj župi Uzvišenja sv. Križa (kod Dudove šume) podigao je 2018. **Radoslav Peić Gavran**. Uz misno slavlje koje je predvodio, kapelu je 13. srpnja blagoslovio subotički biskup mons. **Franjo Fazekas**. Misu su suslavili župnik ove župe vlč. dr. **Oszkár Csizmár** i vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak**.

»Podizanjem ove kapele želio sam se za života odužiti dragom Bogu za sve što je našoj obitelji dao, a dao nam je tri zdrava sina i sve ostalo. Kapelu smo posvetili Gospi od Brze Pomoći jer sam na prijedlog jednog svećenika počeo, osim dragom Bogu, Isusu i Duhu Svetom, svoje molitve upućivati i ovoj Gospi i te su molitve uslišane. Kapela je građena više godina, željeli smo da bude od prirodnih materijala – stare cigle, kamena i drveta«, kaže Radoslav Peić Gavran.

Mjesto mira

Subotički biskup mons. Franjo Fazekas navodi kako vjerski objekti, poput nove kapele u Subotici, podsjećaju na Božju prisutnost i bude snažnija vjernička osjećanja.

»Drago mi je da su ljudi dobrog srca podigli ovu kapelicu i da sam mogao sudjelovati u ovoj svečanosti. Svaka kapela, crkva ili križ uz ceste u nama bude vjeru i ljubav prema dragom Bogu. Svaki hram podsjeća na Božju pri-

sutnost, makar je Bog svugdje, iznad svega i u svemu. No, Božja je kuća, sa svojom tišinom i intimnošću, nešto posebno. Ta nas mjesta potiču na međusobnu ljubav i daju našim dušama mir, da naše srce ne svlada neka mržnja, što je vrlo važno danas u ovom nemirnom svijetu«, kaže biskup Fazekas.

Povijest štovanja

Štovanje Gospe od Vječne ili Brze Pomoći nastalo je u XIV. ili XV. stoljeću, a u središtu priče je jedna ikona, naslikana na Kreti. Ta je ikona ukradena od jednog trgovca, koji ju je donio brodom u Italiju. Usput su doživjeli brodolom i na čudesan su način spašeni. Čudo su pripisali zagovoru Presvete Bogorodice od Brze i Vječne pomoći.

Slika je bila pohranjena u crkvi sv. Mateja u Rimu (u Ulici Merulana) od 1499., a 1866. prenesena je u crkvu sv. Alfonsa.

Slika iz subotičke kapelice nije kopija ikone iz Rima, nego je slikana na osnovu slike Bogorodice **Giottoa** s izmjenama detalja. Ikonopisno je usklađena s kanonima da ima natpis Majka Božja i Isus Krist grčkim slovima. Autor slike je ikonopisac **Volodimir Sviderski** iz Ukrajine.

Proštenje kapele Gospe od Brze Pomoći je druge nedjelje u srpnju.

D. B. P.

100. obljetnica kanonizacije sv. Male Terezije

Na spomendan svetih roditelja sv. Male Terezije, 12. srpnja, u somborskom karmelu proslavljena je 100. obljetnica kanonizacije sv. Terezije od Djeteta Isusa i Svetoga Lica. Misno slavlje predvodio je apostolski nuncij

u Srbiji mons. **Santo Rocco Gangemi** u zajedništvu sa subotičkim biskupom mons. **Franjom Fazekasom**, priorom Karmelskog samostana u Somboru o. **Stjepanom Vidakom**, svećenicima i redovnicama. Misnom slavlju nazočile su i brojne redovnice, te braća i sestre svjetovnog karmelskog reda, vjernici i gosti koji su se odazvali slavlju. U asistenciji su bili postulanti karmelskog reda, a pjevanje je animirao ekumenski zbor *Carmel concordia*.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Hod prema Majci

Udruga mladih *Prijatelji nade* s radošću poziva na duhovno putovanje *Hod prema Majci*, koji će biti održan u ponedjeljak, 4. kolovoza. Okupljanje je kod crkve svete Ane u Maradiku, odakle će se, ispunjeni molitvom i pjesmom, pješati preko predivnih predjela Fruške gore do svetog cilja – svetišta Gospe Tekijske. Mladi pozivaju sve zainteresirane, bez obzira na starosnu dob, da u zajedništvu i molitvi krenu ka Majci Mariji i osnaže svoju vjeru, nadu i ljubav!

Male i Velike Tekije

Male Tekije – spomendan sv. Joakima i Ane: U biskupijskom svetištu Gospe Tekijske na Tekijama u Petrovaradinu uoči Malih Tekija, 25. srpnja, od 17 sati bit će prilika za svetu ispovijed. Sveta misa (na hrvatskom jeziku) s procesijom počinje u 19 sati. U petak, 26. srpnja, na spomendan Sv. Joakima i Ane raspored svetih misa je sljedeći: u 9 sati na mađarskom jeziku, u 11 na hrvatskom i u 19 sati je završna misa na hrvatskom jeziku.

Velike Tekije – *Gospa Snježna*: Uoči Velikih Tekija 4. kolovoza raspored svetih misa u svetištu je sljedeći: u 15 sati je prilika za svetu ispovijed, u 16 sati je misa na staroslavenskom jeziku, u 17 sati na mađarskom, te je u 19 sati pontifikalna misa na hrvatskom jeziku, a nakon nje procesija sa svijećama.

Na sam blagdan Gospe Snježne, 5. kolovoza, raspored misa je sljedeći: u 8 sati je pobožnost križnog puta, u 9 sati sveta misa na mađarskom jeziku, u 11 sati pontifikalna misa na hrvatskom jeziku i u 19 sati završna sveta misa na hrvatskom jeziku.

Događanja na Bunariću

Događanja u narednom periodu na biskupijskom svetištu Gospe od Suza na Bunariću:

2. kolovoza – prva subota – u 9.30 krunica, u 10 sati sveta misa

15. kolovoza – Velika Gospa – u 18.30 krunica, u 19 sati dvojezična sveta misa.

Navjestitelji Evandjelja

Dok čitamo poslanice apostola Pavla, saznajemo mnogo o snazi njegove vjere, ali i o tome kako da i sami postignemo uzoran kršćanski život, kako da se iz vjerske prosječnosti uzdignemo do visina koje nas dovode bliže Kristu. Pavao često govori o svojim patnjama. Nikada ih ne precizira, ali da i ne spominje kako trpi za Evanđelje i Krista, svakako smo to mogli pretpostaviti jer naviješta s velikim žarom u vrijeme progona kršćana. A i znamo, Krist onima koji žive za Evanđelje ne obećava lagodan život, niti neke nagrade ovdje na zemlji, nego im obećava nagrade jednom kada se presele u vječnost. Iz vjere u ove Kristove riječi Pavao uvijek iznova pronalazi snagu naviještati, pozivati na obraćenje te širiti Crkvu među poganima. Progoni, zatvaranja, nerazumijevanje i neuspjehi nisu ga nikada pokolebali i naveli na odustajanje. On zna koje je poslanje primio i kakva ga nagrada čeka na nebesima, zna da je križ put kojim se mora proći da bi se stiglo do uskrsnuća. Zato se Pavao nikada ne buni zbog patnja koje podnosi, nego zahvaljuje te hrabri zajednice da ustraju u vjernosti, unatoč svim nedaćama.

Naviještanje

U naviještanju Evanđelja nema većeg uzora od sv. Pavla, a naviještanje je poslanje koje nam je Krist ostavio. Mislimo često kome ćemo mi naviještati kada su oko nas svi kršćani, Pavao je živio u druga vremena. Istina je, prilike su sada drukčije, ali je navještaj izuzetno potreban kako bi se uspavano, nominalno kršćanstvo prenelo i ponovno zaživjelo onim žarom koji je imalo na početku. A kada krenemo u takve akcije buđenja kršćanstva u svojoj okolini, zadesit će nas mnogo nevolja i neuspjeha, kao nekoć Pavla. Ipak, ne smijemo odustati, dopustiti da se pokolebamo.

Pavao u poslanici Kološanima spo-

minje kako naviješta Krista »opominjući svakoga čovjeka, poučavajući svakoga čovjeka u svojoj mudrosti da bismo svakoga čovjeka doveli do savršenstva u Kristu« (Kol 1, 28). Motiv svakog našeg djelovanja za Kraljevstvo Božje je da svi upoznaju Krista i tako za sebe odaberu spasenje. Iako danas većina sebe zove kršćanima, Krista ne poznaju. Nesretni su jer u čovjeku postoji iskonska težnja za Bogom, ali moderno društvo tu težnju popunjava na pogrešan način. U različitim užicima, porocima, imetku, časti i slavi čovjek traži ispunjenje praznine u sebi. Tada tone u sve veću propast jer ne pronalazi ono što mu nedostaje, a to je Bog. Svi koji žive u zajedništvu s Kristom trebaju pomoći onima koji ga još nisu spoznali da ga počnu tražiti, kako bi ga pronašli i tako krenuli putem spasenja. Opominjanje i poučavanje dio su toga procesa, ali prije svega svjedočanstvo života. Tek kada se iz naših djela vidi da smo Kristovi, ne samo teoretski, nego istinski, možemo opominjati i poučavati. U suprotnom sve su naše riječi isprazne, pa kao što ni sami nismo blizu Kristu tako neće biti ni oni kojima se obraćamo.

U Božjoj blizini

A kako živi istinski kršćanin? Ako smo u dvojbi, ove nedjelje Psalm 15 otkriva vrijednosti koji njeguje svaki vjernik. Šator Gospodnji je mjesto njegove prisutnosti. Mi danas znamo da biti u Gospodinovoj blizini ne znači biti na nekom određenom mjestu, jer on prebiva u nama. Ipak, iako on dolazi blizu, mi možemo biti daleko od njega. A kada se prema njemu okrenemo u svojim molitvama, mislimo i djelima, njegova nas blizina mijenja te postajemo novo stvorenje. Tada nam je potpuno jasno što znači živjeti čestito te kako pomoći i drugima da otkriju ljubav Božju kojom ljubi ovaj svijet i vodi čovjeka u svoje kraljevstvo.

Kapelice – nadgrobnni spomenici u grobljima – XVIII. dio

Kapela svetog Roka u Srijemskoj Mitrovici

»Danas u kapeli, od Uskrsa do kraja listopada, slavimo svete mise svakog ponedjeljka, s molitvama za sve pokojne, kao i na Dušni dan i Svi svete«, kazao je srijemski biskup mons. Fabijan Svalina

Na Rimokatoličkom groblju u Srijemskoj Mitrovici nalazi se kapela svetog Roka. Prema dostupnim podacima, izgrađena je 1888. godine. U dokumentaciji Zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Srijemske Mirovice postoji samo evidencijski list za Rimokatoličko groblje, a kapela sv. Roka nije posebno obrađivana. U evidencijskom listu navodi se da je prostorno-kulturno-povijesna cjelina Rimokatoličko groblje u Srijemskoj Mitrovici u Ulici Jovana Štokavca b.b. k. p. 1497 K. O. Srijemska Mitrovica, zbog svojih posebno kulturno-povijesnih, graditeljskih i umjetničkih vrijednosti evidentirana u skladu sa Zakonom o kulturnim dobrima.

Rimokatoličko groblje u Srijemskoj Mitrovici na ovoj lokaciji prvi put je vidljivo na karti grada iz 1865.-1869. godine, što je potvrđeno i natpisom »Kathol. Friedhof – katoličko groblje«. Na njemu se danas nalazi oko 3.600 obilježenih grobnih mjesta i još oko 1.000 neobilježenih. Od vremena nastanka do danas na ovom je groblju pokopano nekoliko poznatih ličnosti iz različitih društvenih slojeva, od kojih su neke svojim ugledom i zaslugama obilježile povijest grada. Na groblju se kao reprezentativni primjer izdvajaju dvije kapele: svetog Roka i Koler (Koller), podignuta 1936. godine. Oba objekta su još uvijek u funkciji i u njima se služe opela. Objekte odlikuje velika umjetnička i arhitektonska vrijednost. U zadnjem dijelu groblja nalazi se spomenik podignut tijekom Prvog svjetskog rata u čast palih katoličkih vojnika koji su to

pokopani. On predstavlja važan povijesni spomenik o ovom tragičnom razdoblju. Neke od značajnijih ličnosti pokopanih na Rimokatoličkom groblju su **Ivan Voler** (osnivač i predsjednik Žitarske i Stočarske zadruge), **Mirko Čunko** (profesor i kulturni djelatnik), dr. **Jaroslav Daneš** (liječnik i gradski načelnik), **Anton Debić** (vojno-graničarski kapetan), **Josip Hajkman** (vojno-graničarski kapetan), župnik dr. **Franja Rački** i mnogi drugi.

Na kapeli svetog Roka nalazi se spomen-ploča na kojoj su ispisana imena župnika pokopanih u kapeli i ispred nje: **Ivan Zečević**, iriški župnik, preminuo 11. svibnja 1821. godine; **Josip Stantić**, mitrovački župnik, preminuo 1831. godine; **Pavle Miler**, opat i mitrovački župnik, preminuo 1902. godine; **Josip Celčić**, mitrovački župnik, preminuo 1849. godine; **Šimun Đokić**, mitrovački župnik, preminuo 1871. godine; **Petar Brašnić**, upravitelj mitrovačke župe, preminuo 1849.; **Aleksandar Bernatović**, katehet, preminuo 1884. godine; **Matija Požežanac**, gibarački župnik, preminuo 1889. godine; **Franjo Jurinčić**, katehet, preminuo 1889. godine i **Franjo Hager**, umirovljeni župnik, preminuo 1943. godine.

U župi svetog Dimitrija u Srijemskoj Mitrovici sačuvan je nacrt za izgradnju kapele svetog Roka s upisanim dimenzijama i mjernim jedinicama.

»Kapela sv. Roka duh je jednog vremena i jedne vjere, koju su svjedočili ljudi u tim prilikama. Prethodile su joj druge kapele o kojima svjedoče kanonske vizitacije.

jer se častio spomen Svih svetih i često su se tamo održavale službe oproštaja od pokojnika. Uglavnom na Dušni dan i Svi svete, kada su svećenici slavili mise zadušnice za sve pokojne. Bila je praksa da biskupi prilikom dolaska na kanonsku vizitaciju, odlaze i na mjesna groblja i mole za pokojnike. Danas u kapeli, od Uskrsa do kraja listo-

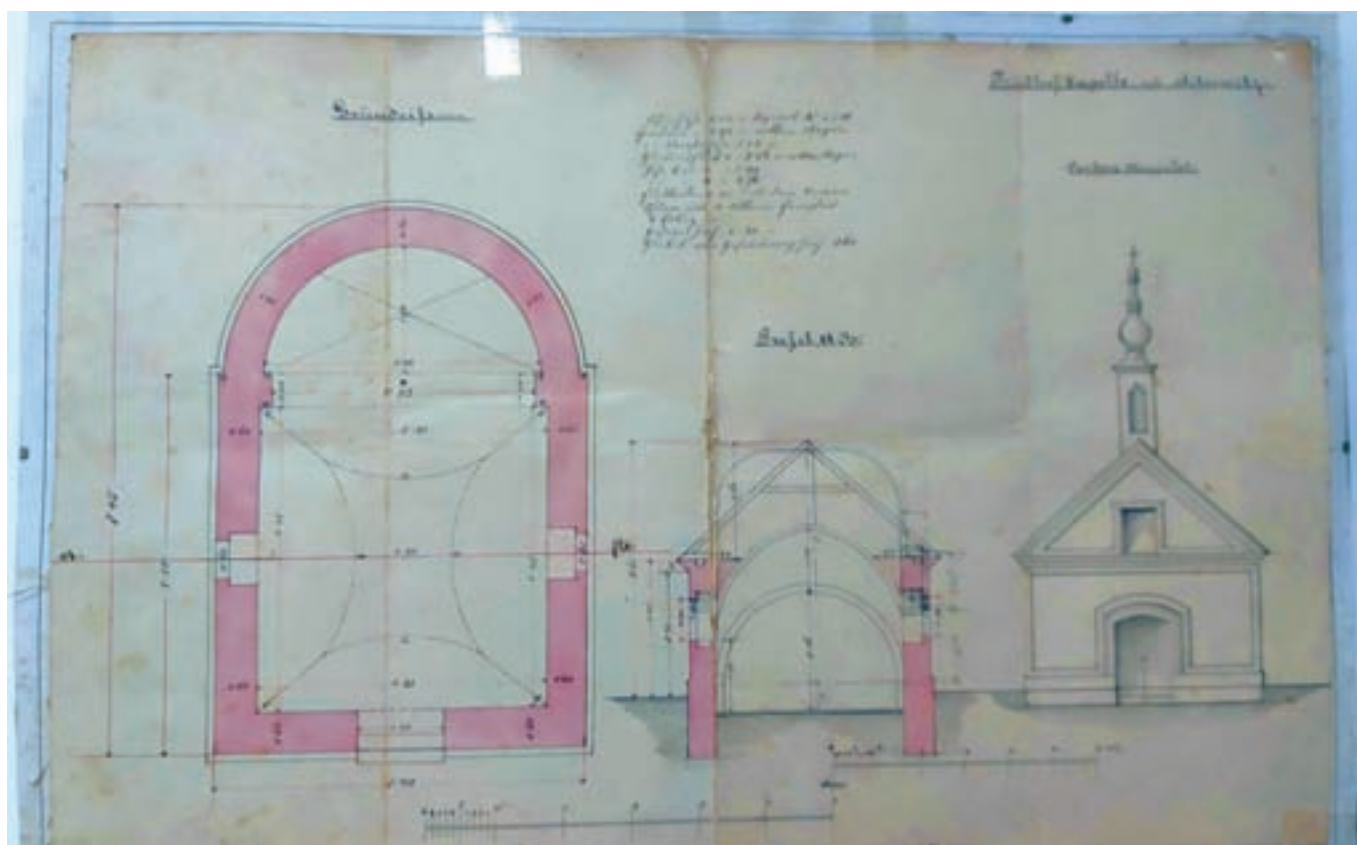
Nakon oslobođenja od Turaka, kada se ponovno vraća katolički život na ove prostore, groblja su najviše bila organizirana unutar župnih dvorišta. Pretpostavljamo da je prvo groblje tada bilo uz postojeću kapelu koja je izgrađena nakon oslobođenja od Turaka. Godine 1811. izgrađena je katedrala u Srijemskoj Mitrovici i tada se rekonstruirala grad kao cjelina i katoličko groblje dobiva svoju lokaciju. Od tada se tamo pokopaju vjernici katoličke vjeroispovijesti. U tu je svrhu izgrađena kapela sv. Roka, o čemu svjedoče nacrti u našoj župnoj arhivi. Kapela je služila i kao grobnica za predstojnike i župnike koji su službovali u ovim područjima, od tada do novijih datuma. Kapele su građene u grobljima

pada, slavimo svete mise svakog ponedjeljka, s molitvama za sve pokojne, kao i na Dušni dan i Svi svete», kazao je srijemski biskup mons. **Fabijan Svalina**.

Kapela sv. Roka bila je u lošem stanju i ove godine je uz sanaciju katedralne crkve i ona sanirana od kapilarne vlage. Kapela je trenutno u procesu isušivanja i uskoro će biti u punoj funkciji redovitog liturgijskog okupljanja.

S. D.

Izvor: Zavod za zaštitu spomenika kulture Sremska Mitrovica

Hrvatska riječ, broj 25, 18. srpnja 2003.

Istraživanje novosadske agencije NS Media G17 plus najpopularniji u Vojvodini

Iako je najveći broj ispitanika u istraživanju NS Media neopredijeljen (37 posto), rezultati kažu da bi 20 posto građana glasalo za G17 plus, što je ravno dvostruko više no u istraživanju iste agencije rađenom prije tri mjeseca. Rejtingi ostalih stranaka ostali su više-manje nepromijenjeni. Tako bi za Demokratsku stranku glasovalo 11 posto ispitanika, za radikale (čak) 10 posto, za LSV sedam posto, DSS šest posto, a za reformiste i SVM po pet posto ispitanika s teritorija Vojvodine.

Na pitanje za što treba da se zalažu vojvođanske stranke pri donošenju novoga ustava Srbije, 42 posto Vojvođana smatra da su to zalaganje za građansku pravnu državu i zalaganje za autonomiju Vojvodine, dok je njih 38 posto neopredijeljeno po tom pitanju. Najveći broj ispitanika smatra da se LSV najviše zalaže za autonomiju Vojvodine, dok je na drugom mjestu po tom pitanju stranka Reformista Vojvodine.

Čak 77 posto ispitanih smatra da bi trebalo donijeti zakon o podrijetlu imovine, dok je protiv toga svega pet posto. Više od polovine odnosno 63 posto ispitanih smatra da treba otvoriti policijske dosjee, a protiv toga je tek 14 posto ispitanika u Vojvodini.

Profesor Mikloš Biro ističe kako je na osnovi dosadašnjih istraga i prakse NS Media uvijek bivalo «da rezultati istrage javnog mnijenja u Vojvodini prikazuju raspoloženje koje će za šest mjeseci vladati u javnom mnijenju u Srbiji».

(R. G. T.)

XVIII. Kolonija slamarki u Tavankutu Promovirana knjiga o umjetnosti slamarstva

U Domu kulture u Tavankutu 11. srpnja promovirana je knjiga «Krhka ljepota trajna vrijednost» u okviru XVIII. Kolonije slamarki. Ova knjiga je pokušaj sagledavanja umjetnosti slamarki i ujedno afirmiranja originalne, izvorne naivne umjetnosti u tehnici slame, jer ova jedinstvena umjetnost još nema svoje pravo mjesto u našoj povijesti umjetnosti. Knjigu su zajedno štampali Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo «Matija Gubec» iz Tavankuta i Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost «Ivan Antunović» iz Subotice. *Jozefina Skenderović* je ime XVIII. saziva slamarki pozdravila renomirane slamarke i pletilje, te učesnike promocije: etnologa *Luciju Franić Novak* iz Zagreba, mr. *Andriju Kopilovića* dugogodišnjeg pratioca

rada kolonije, književnika i publicistu *Lazara Merkovića* – recenzenta ove knjige, kao i povjesničare umjetnosti *Olgu Šram* i *Olgu Kovačev Ninkov*, zahvalivši se na kraju obitelji *Čeliković* na tehničkom uređenju knjige.

(Z. S.)

Održana još jedna manifestacija Dužijance Natjecanje risara u Tavankutu

Ovogodišnje natjecanje risara, u okviru Dužijance 2003, održano je u Tavankutu protekle subote, a okupilo je veliki broj sudionika. Organizacijski odbor je za risarsko natjecanje odabrao njivu obitelji Balažević iz Tavankuta, u zakupu obitelji Harangozo iz Ljutova, koji su istodobno njivu i pripravili za natjecanje.

U subotu u jutarnjim satima ispred Doma kulture u Tavankutu okupio se veliki broj sudionika, gdje su sačekali visoke dužnosnike lokalne i pokrajinske vlasti, na prvu jutarnju rakiju. U isto vrijeme na njivi žetelački dan je započeo pletenjem uža od žita, dok su risari otkivali kose i pripremali se za početak košenja.

(L. S.)

Risarski ručak

Šparglaši

Već za Uskrs, a ubrzo i posli njega iz Sonte je narod početkom osamdeseti godina prošloga vika počeo odlaziti na poljske radove u Nemačku. U to doba prolića se najviše išlo u setvu špargle, a malo posli i u vađenje špargle zasadite raniji godina. Iz vrimenta setve, a iljadu-devestoosamdesetdeveta je godina, je i ova slika (fotografija). Ona je u spomenaru **Ane Šokac** iz Sonte (r. 1953.) koja je bila jedna od radnica. Iz Sonte je bilo osam radnika, a kod gazde sa čijega je imanja slika, bilo je ukupno šezdeset radnika skoro iz svi istočnoevropski država. Radi se o pokrajine Baden-Wutenberg, veći grad Karlsruhe, a selo je Graben.

Marc je misec i priprema se zemlja za sadnju bile špargle. Na slike se da iščitati da su radovi sa oranjem i usitnjavanjem zemlje već uraditi. Iskopani su kanalići dubine od 20-30 cm, na razmaku od po metera, mašincki, a radnici jedan za drugim idu i ubacivu specijalno đubre u kanaliće. Đubre je bilo *Teragon* obogatit sa propisanim mineralima i vitaminima. Radi se o stajskom, živinckomu đubretu sa obližnje živinarske farme. Zemlja je piskovita, pa se naravno sve radilo po najnovijim naučnim saznanjima. Gazda je imo oko 60 h pod šparglom. Na svakomu redu je bilo po deset radnika koji su bacali đubre u kanaliće. Ove četiri druge su se zadesile baš vako kad je naišo slikar. Nama s desne na livu stranu su: **Mara Čičin**, **Stana Fajferova**, **Šnajderka**, **Ana Šokac**, **Žiškova** i **Anica** iz Berega. Bilo je još četiri muška koji su radili na utovaru đubreta i prevozu. Kad je zemljište bilo pripremito, mašinski su se sadi-

le sadnice bile špargle visine oko 20 cm. Radilo se po devetnajst, dvadest sati dnevno, a u maju i junu kad je špargla bila za vađenje kadgoda se nije ni spavalo.

Bilo je teško raditi ali mlogi su se ponovo vraćali jel je zarada bila izvanredna. Kogod je išo i po dvadest godina zaredom. I pored teškoga i dugotrajnoga rada malo bi se i zaboravilo jel je gazda bijo gotovo savršena osoba. Zno je raspodilit rad, a zno je i ugodit radnicima (što je bilo ritko na radovima u špargle). Smeštaj je bio ugodan, samo-igijena ko i igijena prostorija se mogla obavljat bespogovorno. Jedanput na dan radnici su dobijali ranu »kašikom«. To je bijo uvijek ručak sa supom, dosta mesa, ribe i svakaka zelenja. Fruštuk se obavljao na njive, a ručak i večera u zajedničke trpezarije. Na blagdane gazda se pokazao široke ruke. Vodijo ji je na sajmove, u luna parkove, zoo vrtove, tržne centre... Bolestne radnike nije slo na njivu dok ne ozdravu, a on je plaćo medecinske usluge.

Triba znati i to da puno grupa radnika nije imalo tako dobre uslove za rad i život u Nemačke na poljski radova ko ova opisana grupa radnika.

Od marca miseca, pa do juna moglo se zaraditi i do sedam i po iljada nemački maraka u zavisnosti od radnoga mesta, ali brez pet i po iljada se niko nije vratijo u Sontu. To su bile basnoslovne sume za no vrime. SFRJ je grcala u inflacije, dugovima, a najveći problem je bijo stra od rata koji se jasno naziro.

Ovi radnici sa slike ko i ostali iz Sonte su te godine bili privražani privatno do Vinkovaca, a onda vozom priko Rvaticke (Hrvatske) dalje do Nemačke. Putovalo se crvenim pasošom SFRJ. Godine 1990. se putovalo priko Mađarcke, a 1991. je nastupila zabrana putovanja.

Ruža Siladev

Završen Ljetni oratorij

»Budite radosni u nadi«

Deveti Ljetni oratorij, koji je trajao pet dana, od 7. do 11. srpnja, priveden je kraju. U njemu je sudjelovalo 170 djece osnovnoškolskog uzrasta, te brojni animatori, koji su bili na raspolaganju u ovisnosti o svojim mogućnostima. I ove godine sve ih je okupio don Bosco, ali i Gospa Bunarićka gdje su dane proveli u zajedništvu, molitvi, igri, katehezi, brojnim radionicama, izazovima..., a svi oni bili su okupljeni oko gesla »Budite radosni u nadi«.

Ni promjenljivi vremenski uvjeti nisu bili prepreka mladima i djeci Subotičkog oratorija da sve planirano provedu u djelo. Kako je rekla voditeljica Subotičkog oratorija **Vedrana Cvijin**, ova godina je sama po sebi izazovna, no bitno je da je sve planirano i ostvareno, i da su svi zadovoljni kako je prošlo.

»Ove godine imamo nešto manje animatora, ali ih je bilo dovoljno. Budući da nije bilo redovite škole, neki od

srednjoškolaca su se zaposlili, a studenti sada imaju online predavanja, pa su i oni bili zauzetiji nego ranije, ali nitko od djece to nije osjetio. Ono što je bila novina jest prisustvo salezijanaca iz Zagreba«, rekla je Cvijin.

Salezijanci iz Zagreba svojim su iskustvom i duhovnošću pridonijeli da i ovaj oratorij bude za pamćenje. Među njima bio je i **Ivan Roko Šarić** koji je izrazio radost što je mogao biti ovdje i imao prilike raditi s ovdašnjim mladim i djecom.

»Nema tu neke posebne razlike između Oratorija u Zagrebu i Subotici. Vi imate temelje koji su doneseni iz Zagreba i moram priznati da imate lijepi broj djece i mladih. Suradnja između nas, mislim na Zagreb i Suboticu, postoji već godinama i samo je trebamo dublje i više koristiti. Svi mi težimo za istim vrijednostima i radimo na temeljima don Bosca, pa gdje god bili, a kad se netko od njih nađe u Zagrebu ili dođe studirati tamo, rado ćemo vas primiti kao svoje«, rekao je Šarić.

Uz Vedranu, voditelji Ljetnog oratorija ove su godine bili i **David Šarčević** i **Teo Margetić**, koji su imali zadaću sve ispratiti, organizirati i po potrebi prilagoditi vremenskim uvjetima. Kako je Teo Margetić rekao, sve to je bilo izazovno, osobito jer je prvi puta bio u ovoj ulozi, ali su sve uspjeli odraditi i uspješno oratorij privedi kraju.

»Animator sam u oratoriju tek dvije godine i nisam dijete oratorija, nego sam se kasnije uključio zahvaljujući društvu. Ali tu sam se nekako pronašao i ostao. Kao voditelj ovogodišnjeg oratorija moram reći da nisam znao kako ću se snaći u ovoj ulozi, međutim, mislim da smo se i David i ja dobro snašli, dali smo svoj maksimum i uspjeli sve privedi kraju«, priča Margetić koji je s Vedranom i Davidom organizirao prijevoz, hranu, majice, logo, kapetane, čitava logistika je bila na njima, a kako je rekao, puno su im po-

mogli i salezijanci koji imaju višegodišnje iskustvo i koji su bili na raspolaganju za sve potrebno.

Uz boravak na Biskupijskom svetištu, jedan dan su zbog kiše oratorijanci bili u dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić*, na čemu su, kako je Cvijin rekla, zahvalni upravi škole. Za svu djecu bio je organiziran i prijevoz, i to iz subotičkih župa sv. Rok, sv. Juraj, Marija Majka Crkve, Uskrsnuće Isusovo, sv. Terezija Avilska, te iz okolnih mjesta: Đurđin, Žednik, Tavankut, Mala Bosna, Bajmak i Čantavirski put, a osim onih »domaćih« sudionika, na ovogodišnjem oratoriju bilo je i djece i mladih iz Hrvatske.

Oratorij je započeo svetom misom koju je predvodio biskup Subotičke biskupije **Franjo Fazekas**, a tako je i završio – svetom misom svih sudionika, animatora, voditelja i roditelja, a misu je predvodio katedralni župnik **Dragan Muharem**. Tijekom proteklih dana djeca i mladi imali su podršku i drugih svećenika Subotičke biskupije koji su bili na raspolaganju djeci i mladima.

Ljetni oratorij financijski su pomogli prekogranični projekt Ministarstva za regionalni razvoj i fondove Europske unije, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Ž. V.

Otvoren poziv za 18. *Etnokamp* Hrvatske čitaonice

Moj grad Subotica

Počele su prijave za ovogodišnji, inače punoljetni, 18. *Etnokamp* Hrvatske čitaonice, koji će biti održan od 11. do 15. kolovoza u domu DSHV-a u Subotici. Tema je stvarno obećavajuća: »Moj grad Subotica« i kako organizatori najavljuju bit će pun iznenađenja. Zašto? Zato jer su pripremljene odlične radionice koje će spojiti tradicijsko i suvremeno. Pjevat će se, plesati, svirati, jesti, glumiti... U kreativnim radionicama, manualnim i digitalnim, nastat će nekoliko vrlo korisnih suvenira grada. Jedan dan je rezerviran za izlet van Subotice, a bit će priređena i šetnja secesijskim ulicama i građevinama Subotice. Posljednji dan bit će završen svetom misom u župi svetog Roka te izložbom dječjih radova nastalih u kampu i završnom priredbom za roditelje, rodbinu i prijatelje.

Ako vam se sve ovo svidjelo, a uz to ste i osnovnoškolske dobi, prijavite se na vrijeme. Prijave se primaju do popune mjesta ili najkasnije do 4. kolovoza putem telefona, vibera ili Whatsappa 069/101-70-90 (Bernadica Ivanković), a može i messengerom i e-mailom na: bernadica@gmail.com. Cijena petodnevnog aranžmana je svega 1.500 dinara.

B. I.

Too
Optika

od 1978

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potrebna konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsApp ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m²
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjaviće i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Usvojen Zakon o ostvarivanju prava iz Alimentacijskog fonda

Narodna skupština Srbije usvojila je Zakon o ostvarivanju prava iz Alimentacijskog fonda, čime je napravljen značajan iskorak u zaštiti prava djeteta i unaprjeđenju financijske sigurnosti obitelji u kojima jedan roditelj izbjegava zakonsku obvezu izdržavanja djeteta.

Kako prenose mediji, prema riječima ministrice za brigu o porodici i demografiju **Jelena Žarić Kovačević**, ovim zakonom Srbija jasno pokazuje da prepoznaje i rješava problem ekonomskog nasilja nad djecom. »Naša zemlja se sada nalazi među onima koje su osnovale Alimentacijski fond kao efikasan mehanizam podrške. Više nijedno dijete neće trpjeti posljedice zato što jedan roditelj izbjegava platiti alimentaciju«, poručila je.

Zakon predviđa da iz Fonda alimentaciju dobijaju djeca razvedenih roditelja kojima izdržavanje nije redovno uplaćivano. Isplate će se vršiti samostalnim roditeljima, dok će država na sebe preuzeti proces prinudne naplate od dužnika.

Pravo na alimentaciju iz Fonda imat će sva maloljetna, kao i djeca do 26 godina starosti koja se redovno školuju. Posebno važno je to što korisnici neće morati podnositi zahtjeve – nadležna tijela će razmjenom podataka automatski pokretati postupke, čime se dodatno olakšava i ubrzava ostvarivanje prava.

Ministrica Žarić Kovačević naglasila je da je ključno da se Zakon što prije i efikasno provede u praksi, te da će Ministarstvo učiniti sve da Alimentacijski fond funkcionira u zakonskim rokovima i u punom kapacitetu.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 22. 7. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorkom u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTI te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Na cijeni bez cijene

Knjiga kao sredstvo plaćanja

Kada bih projektu koji trenutno realiziram u svom životu morala dati ime, ono bi glasilo »Mijenjam skrolanje za listanje«. Vjerujem da nisam posebna kada priznam da puno vremena provodim »skrolajući« po Instagramu, a istovremeno smatram da sam ja »mala maca« jer ne provodim ni približno toliko vremena koliko neki drugi. Kako god bilo, odlučila sam ovoga ljeta tome stati na kraj – i to tako što ću čitati knjige. Mijenjam skrolanje ekrana za listanje stranica, jednostavno.

E sad, i Svemir me čuo – baš u trenutku kada sam donosila odluke, somborska knjižnica pozvala je građane da se pridruže akciji, zapravo svojevrsnom natjecanju u čitanju i pisanju recenzija. Akcija nosi naziv »Čitatron« i traje do kraja kolovoza. Za početak sam odabrala tri naslova i bacila se na čitanje. Nije čitanje odmah zamijenilo sve termine i potpuno izbacilo ekran, ali trudim se i dalje vrlo svjesno radim na tome.

Knjiga kao sredstvo plaćanja

I baš kako to obično biva – odjednom knjiga postaje sve što mi treba. Tako sam otkrila da knjigom mogu »platiti« boravak u jednom mjestu. Ali polako, evo što sam saznala.

U planinskoj regiji Molise, skrivenoj daleko od razvikanke talijanske obale, nalazi se Macchiagodena – selo koje je pronašlo svoj način da preživi, oživi i istovremeno postane destinacija iz snova za ljubitelje knjiga. Umjesto da se bori protiv depopulacije uobičajenim metodama, Macchiagodena je odlučila pustiti knjige unutra vjerujući da će ljudi za njima doći. I bili su u pravu.

Sve je započelo 2021. godine, zahvaljujući inicijativi Genius Loci – Portami un libro e ti regalo l'anima, što znači: »Donesi mi knjigu i darovat ću ti dušu«. Ideja je jednostavna, ali duboko dirljiva: svi koji žele boraviti nekoliko dana u ovom selu – tri do četiri noći, ovisno o terminu – mogu to učiniti besplatno. Dovoljno je poslati e-mail lokalnoj zajednici i rezervirati boravak. Kad stignu, donesu svoju omiljenu knjigu s osobnom posvetom – nekoliko rečenica u kojima objašnjavaju zašto su odabrali upravo tu knjigu, što im ona znači i kako je povezana s putovanjem na koje su krenuli.

Knjiga se potom ostavlja u »Piazzetta della Lettura«, maloj otvorenoj knjižnici smještenoj ispod srednjovjekovnog dvorca. Tamo se nalaze posebne »književne klupe« u obliku otvorenih knjiga, s citatima talijanskih velikana – od **Dantea** do **Rodarija**. To mjesto djeluje poput tihog svetišta za sve koji vole riječi, priče i mir. U zamjenu za knjigu i posvetu posjetitelji dobivaju boravak u nekom od lokalnih B&B objekata, uz toplu dobrodošlicu i priliku da otkriju jedan autentičan, često zaboravljen dio Italije.

Ova neobična praksa brzo je postala simbol borbe sela protiv nestajanja. Umjesto da kuće ostanu prazne, postale su utočišta za čitatelje, sanjare i sve one koji žele nakratko pobjeći od ubrzanosti suvremenog života. Knjige su tako postale valuta, ali i most između ljudi i mjesta.

Popularnost inicijative rasla je iz godine u godinu. Već u prvoj godini prijavilo se više od 2.000 ljudi za otprilike 100 dostupnih boravaka. Svi su željeli biti dio nečega drugačijeg, sporijeg, smislenijeg. U svojim posvetama i kasnijim dojmovima mnogi su opisivali boravak u Macchiagodeni kao jedno od najiskrenijih i najljepših iskustava koje su doživjeli. Pisali su o tišini sela, o šaptu vjetra u lišću, o mirisima koje su zaboravili prepoznati. O toplini lokalnih ljudi i o osjećaju da su stigli na mjesto koje ih ne tjera da jure.

»Macchiagodena je mjesto koje ne traži da ga obiđeš cijeloga, već te nježno potiče da otkriješ i sebe i Molise koji mnogi još ne poznaju«, napisao je jedan od posjetitelja.

I zaista, regija Molise, često zanemarena u turističkim vodičima, nudi prizore i doživljaje koji ostaju duboko urezani. Tu su staze kroz borove šume, mala sela priljubljena uz stijene, lokalne trattorie u kojima se poslužuje palenta s tartufima i vino koje ne možeš kupiti nigdje izvan tog brda.

Zato je Macchiagodena više od mjesta za besplatan smještaj – to je podsjetnik da se može živjeti sporije, pažljivije i punim plućima. To je mjesto koje podsjeća da svi odmori nisu mjerljivi zvjezdicama i cijinama, već pričama koje ponesemo kući. A ponekad i knjigama koje ostavimo za sobom.

Točno, ne znam bih li prije pročitala, poklonila ili napisala knjigu.

Gorana Koporan

Darko Ivković, planinar

Akcija Schesaplana (2.962 mnv)

Koncem prošloga mjeseca **Darko Ivković** iz Subotice bio je sudionik atraktivne planinarske akcije na Schesaplana, najvišoj planini vijenca Ratikon koji se nalazi na prostoru dvije države: Austrije i Švicarske. Tekst koji je pred vama svojevrsni je mali dnevnički zapis ove atraktivne planinske avanture.

Put

Putovanje na ovu planinarsku akciju počelo je u četvrtak, 26. lipnja, iz Horgoša u popodnevnim satima. Uslijedila je noćna vožnja preko Mađarske i Austrije, s kratkim ulaskom u Njemačku i ponovnim povratkom u Austriju koja je trajala nekih 14 sati s usputnim kraćim zadržavanjima za odmor. Putovali smo uglavnom autocestama Mađarske, Austrije i Njemačke.

Lunersee

U prijedopodnevnim satima stigli smo na parking Lunerseebahn, koji se nalazi gotovo na samoj granici Austrije i Švicarske. Tu smo ušli u žičaru koja nas je prevezla do planinarskog doma, smještenog tik uz jezero Lunersee. Nekada jedno od najvećih prirodnih planinskih jezera u istočnim Alpima koje se nalazi na nadmorskoj visini od 1.970 metara. Preljepa tirkiznoplava boja jezera oduzima dah i mami turiste u velikom broju koji rado dolaze na ovu destinaciju. Izuzetno su popularne šetnje oko jezera, penjanje na obližnje vrhove i ostali prigodni sadržaji koje pruža ova atraktivna destinacija. U samom domu puno je ljudi s naših prostora koji sezonski rade, što komunikaciju čini lakšom i pristupačnijom. Inače, ovaj planinarski dom vrlo je uredan, adekvatno uređen i raspolaže kapacitetom za smještaj osamdesetak ljudi koji mogu boraviti i noćiti u njemu. Naravno, na njegovu terasu žičarom dolaze mnogobrojni turisti jer se pruža impresivni pogled na jezero Lunersee.

Kirchlispitzen

Prvoga dana penjali smo se na vrh Kirchlispitzen koji se nalazi na 2.552 metara nadmorske visine (nmv). Sam uspon na vrh kreće uz jezero, pa se zatim prelazi na viši dio koji prolazi kroz živopisnu vegetaciju u kojoj smo susretali mnogobrojne mrmote, nastanjene na tom dijelu planine i koji dopuštaju da im se približite do nekih metar-dva kada pobjegnu u svoje rupe. Zatim smo izašli na stjenoviti dio gdje već nema ljudi koji šetaju i tu već počinje ozbiljnije penjanje. Uz veliku dozu opreza i smirenosti, poslije nekih četiri sata uspijevamo doći do samog vrha s kojeg se pru-

ža predivan pogled na okolinu (Austriju, Švicarsku, jezero Lunersee i razne druge vrhove u okolici).

Schesaplana

Drugoga dana penjali smo se na najviši vrh Ratikona, vrh Schesaplana (2.962 mnv). Uspon smo također započeli iz planinarskog doma i uz jezero napravili prve ki-

lometre. Potom smo stigli do dijela gdje smo išli uz stazu i bujnu vegetaciju, usput se susretajući s mnogobrojnim salamanderima koji su nam izlazili na put. Polako smo ih preskakali, striktno pazeći da ih slučajno ne nagazimo. Uskoro smo stigli do planinarskog doma koji se nalazi na 2.200 mnv, gdje su također smješteni planinari koji se penju na razne vrhove u okolici. Put zatim postaje zahtjevniji, pojavljuju se prve stijene, sajle za pomoć pri penjanju i mogu se susresti planinari koji se također penju na taj vrh. Pri samom vrhu ulazimo u Švicarsku gdje i stoji ploča koja nas podsjeća na to. Poslije nekih pet sati uspona stižemo do vrha na kojem je već bilo nekoliko planinara. Tu smo se osvjježili i odmarali uz veličanstven pogled na okolice.

Saulakopf

Trećeg dana ove planinarske akcije penjali smo se na vrh Saulakopf (2.517 mnv). Pokret je bio u ranim jutarnjim satima i počeo je odmah sa zahtjevnom i interesantnom stazom koja je osigurana sajlama. Potom smo stigli na dio gdje počinje bujna vegetacija i zatim ušli na tzv. penjački dio gdje su sajle i gdje treba biti vrlo skoncentriran i dobro paziti gdje se staje. Poslije četiri sata stigli smo do vrha koji pruža fantastičan pogled na okolne predjele. Potom je, kao i svih proteklih dana i penjanja, uslijedilo spuštanje i put kružnom stazom natrag do planinarskog doma. A sutradan i povratak doma.

Priredio D. P.

POGLED S TRIBINA

Nogomet i tenis

Proteklih tjedana u fokusu sportske javnosti bila su dva velika, svjetski vrijedna sportska događanja: Svjetsko klupsko nogometno prvenstvo u SAD i Grand Slam teniski turnir Wimbledon. Oba pod istim globalnim medijskim pristupom, naravno svatko uz svoju publiku. Jer vrhunski je sport jednostavno probijao sve barijere, a rezultati s velikih natjecanja prečesto zasjenjuju sve ostale informacije koje smo u prilici putem suvremenih medijskih izvora svakodnevno akceptirati. Opće je poznata i već više od stoljeća podrazumijevajuća činjenica kako je nogomet najvažnija sporedna stvar na svijetu. Ali sada je krovna kuća najpopularnijeg svjetskog sporta (FIFA) uvela još jedno veliko natjecanje pod svojim okriljem – Svjetsko klupsko nogometno prvenstvo. Po ugledu na ono klasično, koje se svake četiri godine organizira na drugom kontinentu i na kojemu sudjeluju najbolje državne reprezentacije. Nogomet jednostavno nema prostora, niti mogućnosti da stane, pa čak niti tijekom ljetne pauze, jer smo proteklih tjedana svjedočili produženoj sezoni skoro svih najboljih klubova iz cijelog nogometnog svijeta (izuzev *Liverpola*, *Barcelone*, *Milana* i *Napolija*). Na radost svih poklonika nogometne igre. Ispočetka su stadioni bili gotovo prazni tijekom »nebitnijih« kvalifikacijskih susreta,

ali od eliminacijske faze tražila se karta više. Jer kvaliteta na koncu mora isplivati na površinu!

S druge strane oceana, u glavnom gradu Engleske (točnije u jednom od njegovih širih predgrađa – Wimbledonu) protekla dva tjedna događao se najvažniji teniski turnir svih vremena. Ljubitelji bijelog sporta diljem teniskog globusa mogli su uživati u brojnim atraktivnim mečevima u pojedinačnoj konkurenciji ili igri parova. Slično nogometu i ovdje su, kao i uvijek, dominirali najveći favoriti i nije bilo nikakvo iznenađenje što su se u polufinalu našla tri od četiri najbolja tenisača današnjice (**Sinner**, **Alcaraz** i **Đoković**). A u samom velikom finalu igrali su prvi i drugi nositelj turnira (Sinner i Alcaraz) i, za razliku od prijašnjeg Grand Slama u Roland Garrosu, ovoga je puta trijumfirao Sinner i postao prvi Talijan u povijesti kojemu je uspjele osvojiti Wimbledon u pojedinačnoj konkurenciji. Slično nogometnom SP-u i ovdje je u pozadini ogroman financijski potencijal i opće je poznato da se najveći nagradni fond dijeli upravo na neslužbenom prvenstvu svijeta u tenisu, kako se često zna tepati ovom besmrtnom turniru. Za razliku od nogometnog SP-a ovdje su nastupili svi najbolji od najboljih bez izuzetaka, što najbolje dokumentira i sama završnica turnira u muškom singlu. Na koncu, postoji još jedna golema poveznica između ova dva događaja koja su nam okupirala pozornost proteklih tjedana.

I nogomet i tenis igraju se na istoj podlozi, zar ne...

D. P.

Umotvorine

- * Jezik je tup alat koji zna gadno posjeći.
- * Nikada se ne ispričavajte što ste iskreni.
- * Što je čovjek bolji, to gore prođe.

Vicevi, šale...

Dolazi muž kući pijan, žena ga gleda i kaže mu:

– Stvarno nemam riječi...

A on će:

– Hvala Bogu...

– Doktore, što biste mi preporučili za žute zube?

– Za žute zube? Plavu kravatu.

Aforizmi

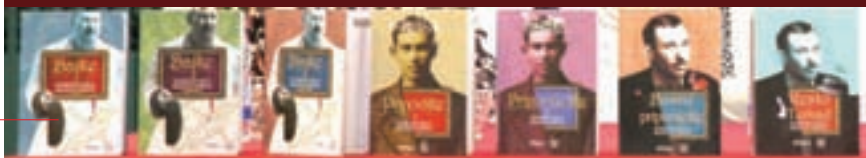
* Nije sloboda da radiš ono što hoćeš, sloboda je da ne radiš ono što nećeš.

* Zdrav razum nije dar, to je kazna, jer se moraš nositi sa svima onima koji ga nemaju.

* Nekada smo se plašili pismenih zadataka, a danas nepismenih na zadatku.

Vremeplov – iz naše arhive

25 godina DSHV-a, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Loza iz kozinog repa

Kad sam dobio prve gaće, izašli mi proscat kukuruze, otac i ja. Otac prosico, ja iznosio zaporke na uvratine. Jedared se ja zabunio kroz kukuruze i izađem na niki drum. Lego pod jedan dud, pa se mislim šta će sad bit s mene, kad evo jednog čovika i zapita šta ja tu radim. Kažem ja, a on me pita da li bi ja očo služit kod njeg. Čuvaću četri koze, on će mi kupit opančiče i vrulu. Ja oma pristo i odvede on mene tamo digod na Đurđin. Drugi dan u Bajmoku mi kupio opančiče i vrulu pa ja sad čuvam četri koze.

Od dragosti sigram se s opančičima, sviram u vrulu, a koze ušle u ditelnu pa se pridrlle i dvi crkle. Ja se poplašio, nisam smio otić kući. Čekam da vidim šta će bit – možeš mislit šta će bit od crknuti koza! E, al od jedne je i bilo! Jedared ja vidim kako kozi raste loza iz repa, raste sve šušti i ode u nebo. Oho! da ja vidim šta mož bit na toj lozi.

Penjem se ja pa lako kad sam u novim opančičima i kad sam došo u vr, a tamo vršaj, vragovi vršu proju. Nikad ja ne bi pomislio da se vragovi iz neba rane. Vršu oni proju na patkama. Jedan me vrag spazio i pita otkud ja tamo i ja mu sve kažem. Mislim: vrag je, taj mora sve znat, ne smim mu lagat.

– Da li bi ti nama pomogo vrc pa ćeš dobit dva džaka proje?

– Zašto ne bi kad ste vi taki vragovi što ne otimadu već još i daju.

I skinem opančiče pa patke s njima po repu, teraj po vršaju. Ovro ja i vragovi meni pošteno dali proju, al nemadu džakova za mene. Mislim ja: evo tebi vragovskog poštenja! Dok ne strčem po džakove, oni će odnet moju proju pa će kazat da su je vrepći poili. E neće! Mašim se u glavu i uvatim jednu uš, istiram joj meso pa u kožu naspem džak proje; mašim se u gaće, uvatim buvu, istiram i njoj meso, naspem u kožu drugi džak proje.

– Pa ti si veći vrag neg mi!

– Da sam manji, osto bi ja kod vas brez gaća.

Ajd onda:

– Zbogom!

– Zbogom!

Oni njevu proju natovarili na patke, a ja vežem one kože nogu za nogu, pribacim ta moja dva džaka priko ramena i krenem dolí. Došo ja u polak loze kad se ona odvali i ja padnem na zemlju i upadnem do vrata. Kako ne bi upo kad nosim taka dva džaka tereta! Al lako ću ja i sad – otrčem časkom kući da ću donet ašov pa se iskopat, a kad došo i tu vršaj. Oće i me i tu uvatit da vršem – kad ću onda dospit da se iskopam i donesem moju proju?! Neće mene u vršaj, al me mater već izgleda:

– Di si ti, sinko, otac ti se rodio, deder brže trči na vodu, donesi u đugama vode da ga okupamo.

Ajd ja na vodu, a tamo led debo s dlana. Kvracam đuzicama, al led nisam provalio već đuzice razbio. Vidim: tu samo glava pomaže. Zatrčem se i glavom provalim led, zagrabim u đuzice vode i trči kući. Ja bi da oca i okupam, al mater stala prida me:

– Kako ćeš se pokazat ocu kad nemaš glavu?!

Sad meni palo na pamet da sam glavom provaljivo led pa je tamo i zaboravio. Ko nema u glavi, ima u nogama, al ja nemam ni glavu. Teraj ja natrag i nogama i rukama. Ja na vodu, a moja glava se već zamrzava, led se poskorupio na njoj, a jedna repata lisica je glaba.

– Jesi ti luda, kako ću svirat u vrulu ako mi glavu poideš?!

Ne sluša mene lisica, a ja ću onda otimat glavu. Od lisice bi ja još i došo do glave, al led sad stego pa ne pušća. Ta nisam ja lud ni brez glave, neće se ja tu natezat – zgrabim lisicu za rep, maznem s njom po ledu, svega ga probijem i glavu na rame. Kako sam po ledu tuko, svu lisicu rastuko samo mi osto njezin rep, a vama ni repa, a nema dalje ni pripovitke.

Pričao Ivan Bašić, Subotica, rođen 1907. g.

Tica žeravica, 1964.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

»Slobodna«

Baka Tonka se ušuntrala pa nikako da sidne. Ka j nikako uspila sva uzrjana divani: »Čeljadi zamislite, mal nisam umrla«. Baka janja će: »Ta šta j tebe tako moglo trefit da si mogli umrit? Zdrava si, ni vrag t ne fali. Zimus nisi ni kinila. Ti s zaboravila i kako ti doktor izgleđe. Ajd divani«. Baka Tonka objašnjava: »E moja Janjo ovako j bilo. Niku noć nasanjala odviše veliki belaj. Nasanjala svatove. Da se udajem. Sve kako j kadgod bilo. Čauši se čuju na sokaku a mene stra uvatio. Krenem bižat u zadnji dvor pa u bostan. U bostanu se zapletem u bundive pa se zabatrgam i spadnem. Kako sam spala tako se izasna trgnem. Otvorim oče i vidim surduknila se s kreveta. Kako god, odlanilo mi kasam vidla da ništa od svatova«. Strina Evča sam što ne pukne od smija: »Baka Tonka ta nekate tako. Ta vi ste slobodna žena kako se modemo kaže. Da ne mož bit slobodnija. Otkaste sami? Ni keru ni mačku nemate. Možete kako vam volja, ko Šokcu post. Ta bilo b kasno da ste ošli za kogagod prija deset godina. Di piše da se vi morate udat. Sam priđete jedno kod drugog. Taka j moda danaske. Nikaki to danaske ni belaj? Vaš Tuna već dvajst godina nanom svitu. Možda j tamo već davno našo kaku«. »Evča, ti se sade sprdačiš samnom«, sva snuždita će baka Tonka. Svi usmi. Otkapča pucada na frosluku baka Janja pa će: »Tonka otkale si sade svatove nasanjala? A pravo da kažem Evča ima pravo. Ni to vala najgorje na svitu da ti se može desit. Ti si kako Evča kaže slobodna žena«. U sebe isapim kako će sutra snig padat kasu se baka Janja i strina Evča u čemugod složile. Odvezala se vala od jida marama baka Tonki. Odgovara: »Otkale mi došli svatovi? Evo. Cigurno od tog što cilo selo od niki dan divani se da j baka Ruža ošla za čiča Minka. Na kraju ispalo istina. Tako štagod selo ne pamti. Jedni divanu da su skrenili a jedni da tako triba. Sprdaču se šnjima da će svatove pravit. Eto vala mi to došlo uglavu i ja oma nasanjala svatove. Al da znate, neb ovaka slobodna vala išla nizakog. Da mi poslidnje«. »Bome ima tu štagod što divanite al vala j bolje it u svatove jel štagod slaviti neg it na saranu?«, strina Evča će. Ope svi u smi. Baka Manda dodaje: »Čeljadi, de mi kašte šta j nje spopalo. Ružin umro prija pešest godina. Ni oladio se nije a ona već našla drugog. A Minkoš već po vika udovac. Šta j njegov spopalo? Bili slobodni kako kažete a sade odjedanput«. Vidim zakuvalo se. Baka Marica objašnjava da niko nema pravo štagod kazat na Ružu i Minkoša: »Bolešljivi da nema šta im ne fali a dica im sva ošla na truli zapad. Niko im od nji vrata ne otvara do Sisveta, Uskrsa i Božića. I komu smeta da se i uzmu? Nikom dužni, od nikog ne krađu«. Ja se ne razumim ute stvari al se sitim da se Majka niki dan baš covala na dadu. Potli mise bio na kartanju pa produžio do koje doba. Tako j povuko da j fečko dok divani. Stalno ponavljala: »Ja sam izbirnila. Niko mi ni tiro«. Ni to ni prvi put no uvijek ju brzo prođe. Študiram dokle smo dotirali od baka Tonke i njezini svatova. Divana tri džaka. Ako ništa drugo slobodno divanit.

U NEKOLIKO SLIKA

Ispraćaj preč. Josipa Pekanovića u mirovinu

Kupus u *paradajzu*

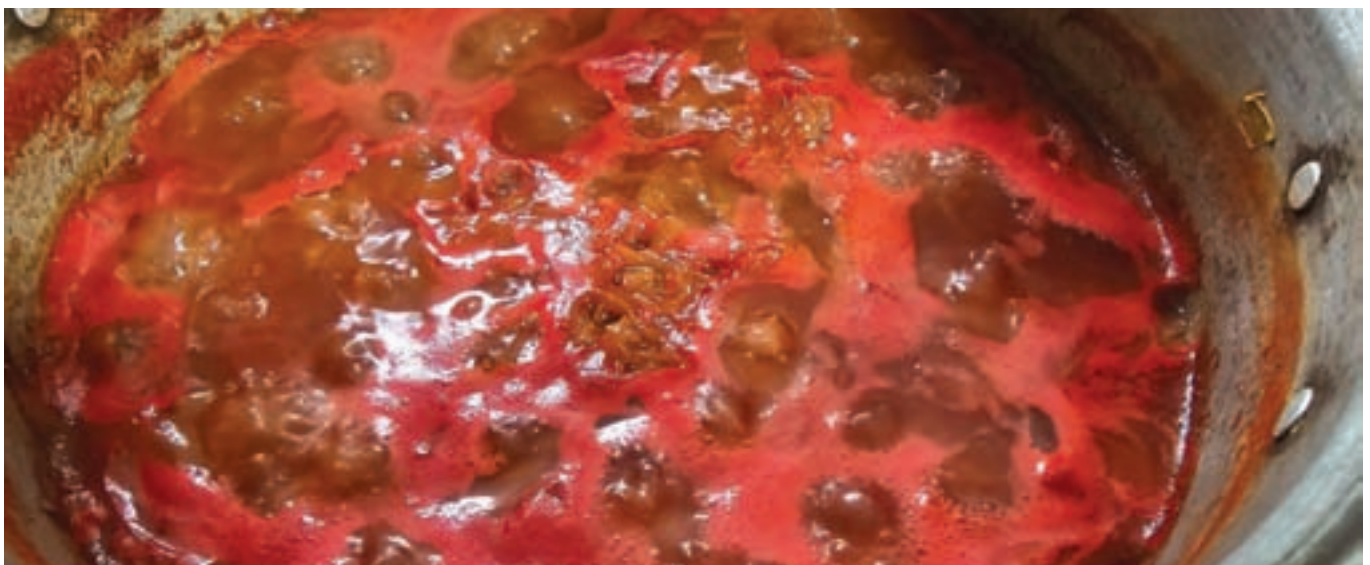
Kupus u *paradajzu* jelo je koje se može pripremati tijekom cijele godine, ali nekada se kuhalo obično u ljetu i s jeseni kada u domaćim vrtovima stigne kupus. Brzo se i jednostavno priprema, pa su žene na somborskim salašima koje su imale i mnogo drugih poslova oko kuće, stoke, pa i na njivama često pripremale kupus na ovakav način. Kupus u *paradajzu* bio je glavno jelo i služio se samo uz kruh. Sitost mu je davala zaprška, a nekada se u njega narezalo i nekoliko krumpira.

Kupus u *paradajzu* priprema se i danas, ali mnogo češće kao prilog uz pečeno ili pohano meso.

Sastojci:

pol glavice kupusa
nekoliko češnjeva češnjaka
oko pol litre kuhane rajčice
jušna žlica masti
2 jušne žlice brašna
jušna žlica crvene paprike
sol
papar

Priprema:

Kupus narezati na komade srednje veličine, a češnjak na sitno. Sve zajedno staviti u širu posudu, prekriti vodom i kuhati dok kupus ne omekša. Dodati zatim pol litre kuhane rajčice i nastaviti s kuhanjem. Po ukusu dodati soli i malo papra.

Kada je kupus kuhan, pripremiti zapršku. Otopiti jušnu žlicu masti, dodati dvije žlice brašna i žlicu paprike. U kipuću kupus uliti zapršku i pustiti da još malo ključa na laganoj vatri. Ako je pregusto, može se razrijediti s malo vode.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+ Plus

JEDNOM POLISOM
pokrijete 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osiguraćete se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM OSIGURANJE www.milos.rs

Vreme je da osiguramo vas i auto! 024/ 61 90 099 - 024/ 598-441 / 011/ 76 23 00

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:
NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:
Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

www.radiomarija.rs
@Radio.Marija.Srbije
@radiomarijasrbije

Slušajte nas i na aplikacijama:
Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI **AKCIJA**

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT **Astra Telekom** 011 44 22 009

UBH "Dužijanča" i ove godine organizira

Natjecanje u pucanju bičevima

subota 19. 7. | 18:00 sati | Risarski salaš
2025. | u Đurđinu

